

A tartalomról:

Löw Immanuel: Ellenhatás. — Baracs Károly: Pro Palesztina. — Patai József: Hej, Makábi testvér! (Vers.) — Abel Pann (Jeruzsálem): Három kis elmélkedés a tengeren. — A Pesti Chevra Kadisa tíz éve. — Somlyó Zoltán: Ghetto... (Vers.) — Hajdu Miklós: „Zsellérek vagyunk e földön...” — Csermely Gyula: A legnagyobb kincs. — Secundus: Ben-Cijon Zuckermann. — J. Glaeser (Jeruzsálem): Filmfelvételek a Jordánon. — Mandula Renée német versei Dr. Fuchs Jenő fordításában. — Muza Szálim (Teheran): Sára Báb Áser perzsiai csodatétele. — Dr. Groszmann Frigyes: Az öngyilkosságokról. — A Makkabea jubileuma. — Dr. Lemberger Ármán: A Palesztina-munkáról. — A Pro Palesztina Szövetség első közgyűlése. — Zsidó humor. — Új könyvek. — Tollhegyről: Kikeresztelkedett művészek története. — Krónika és Szemle. — Közgazdaság. Negyven illusztráció.

ULT ÉS JÖVŐ

ZSIDÓ-TROPALMI-MŰVÉSZETI-TÁR-
SADALMI-ÉS-KRITIKAI-FOLYÓIRAT

SZERKESZTI-ÉS-KIADJA

DR. PATAI JÓZSEF

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST — WIEN — BERLIN

MULT ÉS JÖVŐ SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
BUDAPEST, VI., RÉVAY UCCA 14.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. PATAI JÓZSEF. Megjelenik minden hó elején. Telefonszám: LIPÓT 999—55. Kiadóhivatali igazgató: VIRÁG GYULA.
Előfizetési díj egész évre: 24 Pengő, Romániában 900 Lei, Csehszlovákiában 160 Kč, Jugoszláviában 350 Dinár, Ausztriában 32 Schilling, Németországban 20 Mark, Amerikában 5 Dollár.
ROMÁNIAI SZERKESZTŐ: TIBOR DÉNES, CLUJ, STR. JON MAJORESCU 12.

Klórmész nélkül

lágylított (eső) vízzel

egyedül

„KIRÁLY” GŐZMOSÓDA

Ruhafestő, Vegytisztító

Háztól és házhoz szállítás.

Vidékre posta-osztály.

BUDAPEST

VII., Király ucca 15. — Telefon: J. 313—35.

IV., Magyar ucca 3. — Telefon J. 336—57

V., Bálvány ucca 23. — Telefon: T. 243—85.

VII., Dohány ucca 20. — Telefon: J. 313—35.

V., Váci út 170.

VIII., Rákóczi tér 8.

Megbízható minimális tőkével rendelkező egyéneknek vidéken képviselőket adunk.

„ALAPKŐ”

építőipari munka- és termelő-
szövetkezet

Központi iroda:

BUDAPEST. VII., ARÉNA ÚT 68. SZÁM,

Telefon: József 449—43.

Építési vállalat saját üzemei:

asztalosárugyár, műkögyár, szobrászműterem,
ácstelep, szobafestő- és mázóosztály stb., stb.

„ALAPKŐ”

sirkőüzem és sirkőraktár

BUDAPEST, X., KOZMA UCCA 5. (UJ TEMETŐ)

Telefon: József 345—66.

Zálogcédulákat kiváltok.

Briliánsokat, ékszereket bárkinél drágábban veszek

SZÉKELY EMIL, VII. Király ucca 51.

Telefon: J. 405—35. (Teréz-templommal szemben).

SIRKŐVEK

a legolcsóbb
árban
kaphatók,
מצבות

ADLER J. sirkőraktárában
Budapest, VII., Károly körút 7. Szombaton és ünnep-
napon zárva.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

MEINL
UJTERMÉSŰ TEA

THREE STARS

Rendkívül finom illatos Darjeeling jellegű,
intenzív aromájú indiai keverék. Doboz-
ban kb. 1/2 angol font

P 8.30

Órák, arany-,

ezüst- és dísz tárgyak

legolcsóbb beszerzési forrása,

óra- és ékszerjavítások

Steiner Ármin

órás és ékszerész

Budapest, VI., Király u. 8.

Saját műhely!

Perzsaszőnyeget, antik butort

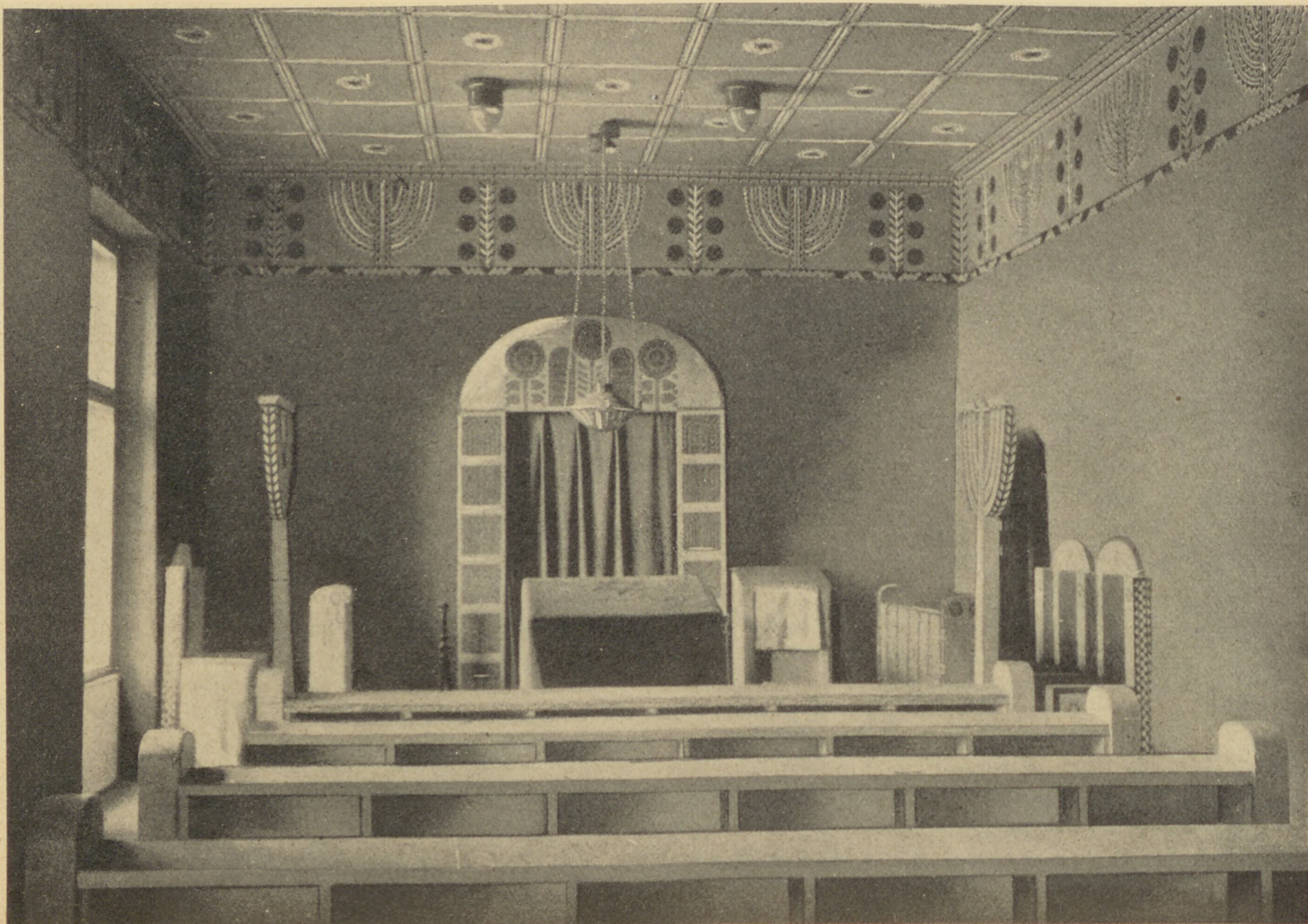
VESZ, ELAD

ANTI-KART R.-T.

(STERNBERG Z. J.)

Telefon: J. 403—68.

VII., Dob ucca 31.

Lujta Béla: A Pesti Chevra Kadisa Szeretetháza és templomának belseje

Das Pester Chevra Kadischa-Spital und seine Synagoge

MULTÉS JÖVŐ

* ZSIDÓ MŰVÉSZETI, IRODALMI, TÁRSADALMI ÉS KRITIKAI HAVI FOLYÓIRAT *
SZERKESZTI: DR. PATAI JÓZSEF * XVIII. ÉVFOLYAM, 1928 JÚL.-AUG.

Löw Immánuel:

Ellenhatás

1928 VI. 2.

*És kezdette az Úr szelleme zajgatni Sámson
Cora és Estaól között.¹*

Az Úrnak szelleme, a hívő, a csodatékony erővel megáldott szellem, az otthon televény talajából, a szülőföld termő melegéből fakad. Szülőfalva táján kezdte zajgatni Sámson is a szellem.

Felébredt benne a hivatottság lebirhatlan ösztöne, a küzdés ellen nem állható ereje a szülői ház táján. Onnan merítette erejét, bátorságát, kihívó merszét, de a támadók ellenkezése, ellenállása nevelte naggyá, félelmessé benne a sámsoni erőt.

Kérdezhetjük, melyik szélroham vezet gyorsabban célhoz, az-e, amely hátbatámad, szárnyára vesz és előrekesztet, kerget, zajgat, abajgat, az-e, amely szembetámad, akadályoz, megakaszt, visszavet, hátrataszít?

A síkon futót, mint a vitorlást és a forgó-hengerpalástú hajót a hátbatámadó szélroham röpíti célja felé. De az ember pályája nem síkonfutó pálya, nem előre sikló feszült vitorlának, nem forgó-hengerpalástnak útja, hanem égnek emelkedő pálya, mint a röpülő madaré, mint a géptelen gépmadaré, amely magasba surran a szembetámadó légáram erején, mert repülő erejét az ellentállás szüli. Szél kedvezése elszunnyasztja a tehetséget, akadály fokozza az erőt.

¹ Birák 13, 25.

² Ibsen, Komödie der Liebe I. 8.

Észak neves költője találóan mondja:

*Ha sólyomként sötétségben, leláncolásból
Vadászni a téres magasba vágyom:
A légáram szemébe szálllok,
A támadó vihar emel magasba föl².*

Ellenkező áramlatok leküzdésében emelő hatalom rejlik: nem fönnakasztó, bomlasztó hatás, hanem fokozó, termékenyítő erő.

Ingadozva siklik a hajó a hullámverés taraján, de szilaj erővel tör magasba az ellenszegülő légáramon a szárnyafeszülő keselyű. Az áramló lég és a madársiklású repülő szembe-szelve egymás útját, magasba siklik az ellenszegülő áram hátán a diadalmas ember és gépe a fellegekbe vág.

Sokféle e röpítő erő. Most ujat, mindent fölülmulót eszelt ki a haladó műtan. A sistergő, jeladó, tűzjátékos röppentyűnek robbanó visszahatását igázza szolgájává. Ami eddig az esti égen sustorogva szállt föl és sistergő tüzesőbe pukkant — a rakéta —: az a merész műtan kezén szédületes sebességet szülő hajtóerővé válik. A robbanás ellenhatása a szédítő iramú mozgás. Itt is ellenáram szüli a nem sejtett hatást. A gyűlölet kirobbanásainak ellenhatása szülte mint ellenáramot a mi megujult erőnket.

Ellenáramok szülték, növelték türtőző, törtető, tusázó erőnket sámsoni mértékre, rabság kötéseit széttépőre.

Mert a sírást mi adjuk minden közörömhöz, a fájást mi türjük minden közös bajban. Nem tud kiürülni a csapások tegze, ami még Egyiptomban is kimerült a tizedikkel, utolsóval.

És mégis, amíg fejünk dísze, a hitnek koronája, le nem hull fejünkről, nem hagy el bennünket az ellenáramok lebirója: sámsoni élet-erőnk: *ובן יהוה רצון ונאמר אמן!*

BARACS KÁROLY: PRO PALESZTINA*

ielőtt tanácskozásunkat megkezdjük, fájdalmas érzéssel kell megemlékeznem ama nagy veszteségről, mely Szövetségünket és benne Elnöki Tanácsunkat nagynevű tagjának, *Alexander Bernátnak* elhunytával érte. A magyar filozófiai irodalomnak mindezideig legkiválóbb művelője, a magyar közművelődésnek két emberöltőn át egyik legnagyobb tanító mestere. De mélyen és kitéphetetlenül gyökeredzett a zsidóságban. Épp ezért lelkes megértéssel csatlakozott mozgalmunkhoz. Lényének ez a kettős beállítottsága szinte szimbolikus jelentőségűvé teszi számunkra az ő alakját. És szimbolikus jelentőségű életének alakulása abban, hogy két emberöltőn át szerzett elévülhetlen érdemei sem óvták meg attól, hogy életének alkonyán félreértésekben, mellőzésekben, bántódásokban ne legyen része.

És meg kell emlékeznünk az egyetemes zsidóság két nagy halottjáról is. *Chajes* bécsi főrabbiról, akit nem csupán nagy tudása, ékes-szólása és szervező tehetsége, de fenkölt papi egvénségének szuggesztív erkölcsi ereje is a Palesztina-munka vezéreinek első sorába emelt.

És megemlékezünk *Achad Haam*-ról, az új héber irodalom egyik legnagyobb alakjáról, a Palesztina-mozgalom történet-filozófiai megalapozójáról, akit közülünk azok, akik a politika-mentes Palesztina-munkának vagyunk szószólói, különösen közel érezhetnek magukhoz.

Mindhárom férfiúnak művei és életüknek nemes példája hatni fognak az utánuk következő nemzedékekre is. Ilyen értelemben lesz és legyen áldott az ő emlékü.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége, alapszabályaink kormányhatósági jóváhagyása után, ma tartja *első rendes* közgyűlését. Jelentős állomásához jutottunk el ezzel mozgalmunknak s mi úgy érezzük, *jelentős lépéssel vittük előre a magyar zsidóságot is a kötelesegteljesítés útján.*

Nem mintha e kötelességnek tudata hiányzott volna eddigelé a magyar zsidóságban. Ott élt, ott égett az minden magyar zsidónak lelkében is. *De fogalmi zavarok, a helyzetnek nem ismerése, vagy félreismerése és főleg bizonyos aggályoskodás, amelyet tendenciózus beállítások még fokoztak, a lelki megfélemlítettségnek szorongó*

érzését vitték bele a Palesztina-kérdés tekintetében a magyar zsidó közvéleménybe.

Ezeknek az aggályoknak a lényege rendszerint abban csucsosodik ki, hogy ellenségeink számára a Palesztina-mozgalom alkalmas ürügy lesz arra, hogy kétségbe vonva a hazához való hűségünket, jogcímet merítsenek ebből jogaink csorbítására. Pedig nyilvánvaló, hogy *ellenségeink egyébként sem jönnek zavarba ürügyek találásában s az ő szemükben is kevésbé árt a zsidóságnak, ha önérzetesen ragaszkodik zsidó voltához, mintha azt palástolni igyekszik.*

Komolyabb és bántóbb jelenség, ha *zsidók részéről* merül fel mozgalmunk résztvevőivel szemben a hazafiatlanság vádja, szomorú tünetként annak az erőlködésnek, mint kívánnak egyes zsidó testvéreink a hazafias érzés *tüntető hangoztatásában a haza leghivebb fiain* is túltenni. Viselkedésük rikító ellentétben áll azzal a megértő érdeklődéssel, mellyel *minden országnak legkiválóbb szellemei kísérik a Palesztina-mozgalmat.*

Szövetségünknek megalapítása tehát *lelki béklyókból* való felszabadulást is jelent, mert *oly férfiak hozták létre, akik egy hosszú élet áldozatos munkáját szentelték irodalmi, tudományos, vagy közgazdasági téren a magyar kulturának, úgyhogy a hazafiatlanság vádja, vagy rágalma nem is közeledhetik feléjük anélkül, hogy magát eleve is halálosan nevetségessé ne tenné!*

Szövetségünket oly magyar zsidók alapították, akik számára a hazához való törhetetlen hűségnek, a szentföld iránti szeretetteljes kegyeletes érdeklődésnek érzései nem jelentenek dilemmát, amelyből kivezető utat, nem képeznek problémát, amely számára előbb megoldást kellene keresniök. Mert mindkét hatalmas érzésnek együttes fenforgását, azoknak zavartalan békés összhangját újra meg újra önön lelkükben átélik.

Szövetségünket önérzetes magyar zsidók alapították, kik *az egész világ zsidóságával szolidaritást tartanak abban a törekvésben, hogy üldözött, jogfosztott, nyomorban sinylődő zsidó testvéreiknek a szentföldön békés, nyugalmas otthont, emberséges megélhetést biztosítsanak.* Akik mély hálával gondolunk hazánk dicső-emlékü nagy államférfiakra, kiknek jóvoltából a polgárjogoknak teljességét élvezzük; épp ezért *elengedhetetlen kötelességünknek ismerjük* segítő kezet nyújtani azon szerencsétlen testvéreink felé, akik mindezt még nélkülözni kénytelenek.

Valóban szolidaritást érzünk e részben az egész világ zsidóságával, szolidaritást mindazokkal, kik a Palesztina-munkáért áldoznak, *szolidaritást chaluc testvéreinkkel, kiknek hősie önfeláldozására, emberfölötti munkájára csak meghatottsággal és bámulattal gondolhatunk.*

* Baracs Károly udvari tanácsos, a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetségének elnöke, a Szövetség első közgyűlésének megnyitójául mondotta el fenti beszédet, amely magába foglalja az egész Palesztina-munka leglényegesebb problémáit.

És Szövetségünket *öntudatos zsidók* alapították, akik mint a bibliának, a könyvnek gyermekei öröklött fogékonysággal szemlélik *az emberi kultúra minden életnyilvánulását*. S annál nagyobb megértéssel, szinte áhitatos érzésekkel tekintenek azokra a törekvésekre, amelyek *a régi héber kultúra újraélesztésére, feltámasztására irányulnak*.

Ezek a megfontolások vezettek bennünket Szövetségünk megalapításánál; s úgy véljük, ez a kettős célkitűzésünk, a maga szociális és kulturális vonatkozásában, a Palesztina-munkának azt a minimális programját jelenti, amelyet bárki is, *ha érzéke van szociális és kulturális haladás iránt, egyaránt magáévá tehet*.

Hogy azután ezen közvetlen célokon túlmenően kell-e, lehet-e és minő várakozásokat a Palesztina-munkához fűzni, azt az egyesek belátására s a jövőre kívánjuk bízni. Nyilván sokan lesznek közöttünk, akik a palesztinai kolonizáció legnagyobb sikerétől sem várják azt, hogy az egyuttal a zsidó kérdést is a magas teljességében megoldáshoz juttassa. Hisz a Szentföldnek legsűrűbb benépesítése, kolonizálása sem volna elegendő arra, hogy a diaszpóra zsidóságát a maga számszerű összetételében lényegesen befolyásolja. És akadnak a Palesztina-munkának egyébként lelkes hivei között bizo-

nyára sokan, akik ezt a körülményt a zsidóságnak s az emberiségnek fejlődése szempontjából nem is tartják sajnálatosnak.

De szerencsére, miként a célkitűzésnél, úgy az elérendő eredményekhez fűződő várakozásban is megjelölhetünk egy minimumot, amelyre nézve teljes lehet közöttünk az egyetértés. És ez annak a felismerése, hogy a sikeresen keresztülvitt Palesztina-kolonizáció *csak a legüdvösebb hatással lehet a diaszporában élő és maradó, bár számszerűen sokszorta nagyobb zsidóságnak lelkületére, szellemi és erkölcsi fejlődésére*.

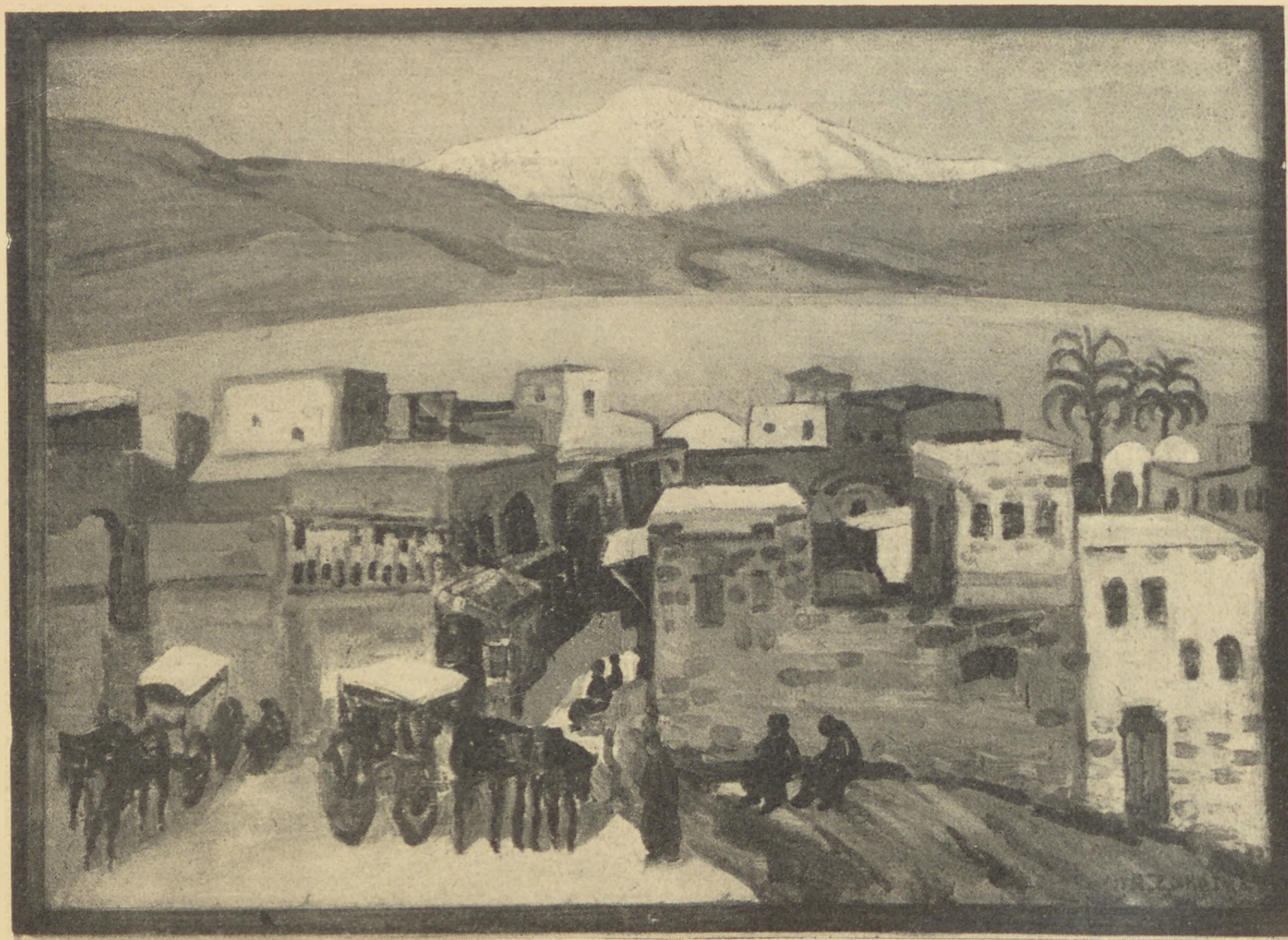
S ami a legszebb, ennek az üdvös hatásnak bekövetkeztére nem is kell várakoznunk a Palesztina-munkának teljes keresztülviteléig; — az már előbb is, *már most is megnyilvánul a Pro Palesztina-mozgalomnak az egész világ zsidóságát egyesítő, megmozdító, felemelő erejében!*

S Szövetségünknek, mindannyiunknak munkakészségét és buzgalmát fokozza az a boldogító tudat, hogy *amikor a Szentföld újraépítéséért dolgozunk, egyuttal a magyar zsidóság öntudatának, önérzetének fokozása is egyik eredménye és jutalma lesz munkánknak*.

Ilyen várakozásoktól áthatva, munkánk sikerében vetett bizodalommal és reménységgel nyitom meg Szövetségünknek első rendes közgyűlését.

Zuckermann (Jeruzsálem): Tiberias a Genezareth partján

Zuckermann (Jeruzsálem): Tiberias, a Kinéreth (Genezáreth) partján, háttérében a Hermon

Patai József: Hej, Makábi testvér!

A „Makkabea” ölvenes szemeszteri jubileumára.

*Testvéreimnek,
akikkel együtt indultunk
a megújulás útján.*

*Hej, Makábi testvér, évek havas ormán
Dörzsöld meg szemed: Szép volt-e az álom?
Kinéreth kékje, regét ringó Jordán,
Gileád, Kármel, Jeruzsálem, Sáron, —
Hej, igaz-e az álom?*

*Hej, Makábi testvér, nyisd pilláid tágra,
Tudunk-e még dacolva napba nézni?
Sugarat fonni színes tűz-virágba?
Távoli vágyat valónak becézni? —
Tudunk még messze nézni?*

*Hej, Makábi testvér, leng-e még a lándzsa?
S' másik kezében építőknak ónja?
Prófétás ígék hívnak harcra, sáncra, —
Vagy állsz aggultan, sóhajtozva, gyónva,
Mig elkap ellen ónja?*

*Hej Makábi testvér, im fejünkre dér hullt,
Csillog-e ezüstjén hermoni harmat?
S zúgnak a vének: hej, halott, mi rég mult,
Az Idő méhe rejtelemmel hallgat,
Köd, pára lesz a harmat! —*

*Hej, Makábi testvér, lázas látomásban
Látod vajudni a szent, áldott Földet?
Hol Jövendők születnek vérben, lázban,
S új Makábi sziklát sziklára görget? —
Én láttam a Földet!*

*Én láttam a Földet, hej, Makábi testvér,
Ajkamon csókolt fájdalmunknak Anyja.
„Légy áldott, fiam, óh hogy el nem vesztél, —
Oh ezer ország fiaimat falja!” —
Sirt, sirt fájdalmunk Anyja.*

*Hej, Makábi testvér, én láttam a hajnalt,
Könnyes pillám alá szökött a fénye,
Galilea ormán daloltam az új dalt,
Szent Virradót gyujt milljó sugárkéve,
Uj Messiást zeng fénye!*

*Hej, Makábi testvér, évek havas ormán
Dörzsöld meg szemed: Szebb volt-e az álom?
Feltámadt Gileád, mienk Mérom, Jordán,
Kinéreth, Kármel, Jeruzsálem, Sáron! —
Hej, teljesült az álom!*

ABEL PANN (JERUZSÁLEM): HÁROM KIS ELMÉLKEDÉS A TENGEREN

1. ISTEN UJJA.

Három arab egyik hullámról a másikra kormányozta a csónakot és a legdurvább szavakkal szidalmazták egymást Allah és prófétái nevében. Még 15—20 perc és már ott leszek a hajón minden holmimmal együtt. Óriási munkát végeztem. Egy sereg formaságon kellett át-esnem, míg végre sikerült Jaffát elhagynom. Ide-oda futkosás, baksis itt, baksis ott és még mindig nincs vége. Milyen csodálatosak a te utjaid, Istenem, gondoltam magamban, mikor „nagy nehézségek” után minden úgy ment, mint a karikacsapás, mikor újból megkentem a kereket. Egyszerre nagy zivatar kerekedett és éreztem homlokomon a hideg verítéket. Ijedten gondoltam a ládáimra és pasztellképeimre és gondoltam: még 10—12 perc és életem minden munkája az ördögé lesz. Az eső behatol a bibliai képeimmel telt ládáimba és sok évi munkám semmivé válik. Milyen könyörtelen játékot űz velem a természet! Kérjem meg az arabokat, hogy fordítsák vissza a csónakot? De már visszatérni olyan messze lett volna, mint a hajóig — hát inkább csak előre! Elkezdett kinezni az a gondolat, hogy tán vétkeztem Isten ellen azzal, ahogyan a bibliát képekben ábrázoltam. Hátha rosszul értettem a szent könyvet? Hátha ezért akarja megsemmisíteni a munkámat, mielőtt a világnak megmutatom? E szorongó érzések közben kisütött a nap és az eső olyan hamar elállott, mint ahogy jött. Csak az Itsen ujja volt ez, gondoltam, mely meg akarta mutatni, hogy nem csináltam mindent jól és munkámon még sokat kell igazítani. Szavamat adtam neki, hogy a jövőben az utmutatásaihoz fogom tartani magam.

2. SPAGETTI.

Egy érdekes problémát kellett megoldanom. Mikor a hajón egy hosszú asztalnál ültem, tőlem jobbra és balra 50—60 ember ült úgy csoportosítva, hogy csak az orrukat láthattam. Engem, a zsidót, aki éppen a zsidók országát készültem elhagyni, érdekelt megtudni, hogy szomszédaim közül kik zsidók. Ha az ember hosszabb időt töltött arabok, örmények és franciák között, nem olyan könnyű egy zsidót az orráról megismerni. Elkezdtem tanulmányozni az orrokat, de meg kell vallanom, hogy addig nem jutottam eredményhez, míg a spagettit fel nem tálalták. A spagetti olyan étel, melyet minden nép a maga módja szerint eszik. Mindnyájan tudjuk, hogy a talján milyen ügyesen eszi a spagettit. A francia már nem olyan ügyesen eszi, de legalább kissé humorosan. Hogy az angol hogyan eszi, nem tudom, de úgy vélem,

hogy apró darabokra vágja és úgy viszi lassan, de biztosan a szájához. De ha a zsidó spagettit eszik, abba mindig valami tragikum vegyül. Különösnek látszik, hogy a zsidók, akik minden péntek este nudlit szoktak enni, ebben a műveletben évezredek át nem tudtak jártaságra szert tenni. Egy zsidó egy óriási kvantum spagettit vesz a villájára, de mielőtt a szájához érne a szállítmány, visszahull a tányérjára. Ijedten néz a szomszédjaira, vajjon észreveték-e és megismétli a kísérletet ugyanazon eredménnyel. Végre meggondolja a dolgot és nyitott száját félkezével eltakarva, a tányérhoz szorítja és pár pillanat alatt belapátolja a spagetti-készletet. A jelenvolt „olaszok” és „franciák” egy része a spagetti evése közben nagyon gyanus lett előttem.

3. A VIHAR.

Egész lassan közeledett, mikor Alexandriától távolodni kezdtünk. Eleinte nem vették komolyan és élcelődtek rajta. Egész kedélyesen. De amily mértékben közeledett a vihar, lassanként elhallgattak az élcelődők, mert már a fele se volt tréfa. Az utasok egy része eltűnt a hajó alsó részébe, más része egy csendes zúgot keresett magának a fedélzeten. A fekvőszékeket szorosan egymáshoz tologatták és úgy várakoztak az elkövetkezendőkre, mint az aggódo fecskék az eresz alatt. A közeledő vihar hatása alatt lelkileg is közeledtek egymáshoz és végre egészen bizalmasak lettek. Bemutatkozás nélkül is olyan természetes volt, hogy hiszen mégis csak egy és ugyanazon néphez tartoznak.

Véletlenül leszálok a lépcsőn a kajütökhöz. Megütötte a fületem egy ott fekvő „franciá”-nak a nyögése és kiáltozása: Oj ribojne sel olom, hob rachmonesz!

Reggel, mikor a vihar elmúlt és mindenki ismét az asztalnál ült, hasonló esetem volt, mint az előtte való napon. De már ekkor az a kérdés izgatott, hogy hányan lehetnek az utasok közt a *nemzsidók*? Nemsokára megtudtam, hogy ketten valának ők. Azok pedig japánok voltak.

Hallottam, hogy Japánban századok óta él egy zsidó kolónia, melynek tagjai egészen felvették a japán típust.

Héberből fordította: Dr. Fuchs Jenő.

MEGJELENT: Patai József új könyve:
A Középső Kapu **בְּנֵי מִצְרָיִם** Egy kis gyermek és egy nagy könyv élete. Abel Pann címlapjával.
Ára 4.— pengő.

Lajta Béla: A Pesti Chevra Kadisa Szeretetházának előcsarnoka. (Bánó fotó.)

Vestibül des Spitals der Pester Chevra Kadischa

A PESTI CHEVRA KADISA TÍZ ÉVE

Dr. Endrei Simon Henrik, a Chevra Kadisa igazgató-főtárháza megírta a Szentegylet legutóbbi tíz évének történetét. De ez a történet messze túlhaladja a lokális jelentőséget. Azt lehet mondani, hogy az összeomlás, forradalmak és ellenforradalmak zsidó tragikumának egész történetét foglalja magában, mintegy szimbólumát a mi zsidóságunk utolsó évtizedének, sorsának, viszontagságának, küzdelmének és szenvedéseinek. Az egészről pedig egy igen érdekes tanulság szűrődik le: Ime a Chevra Kadisa a maga politikamentes, tisztán humanisztikus működésével érte el az összes zsidó intézmények közül legelőször a teljes regenerálódást — és ma már ott tart, hogy tevékenységének méretei felülmulják a békeévek legszebb és legtermékenyebb korszakát.

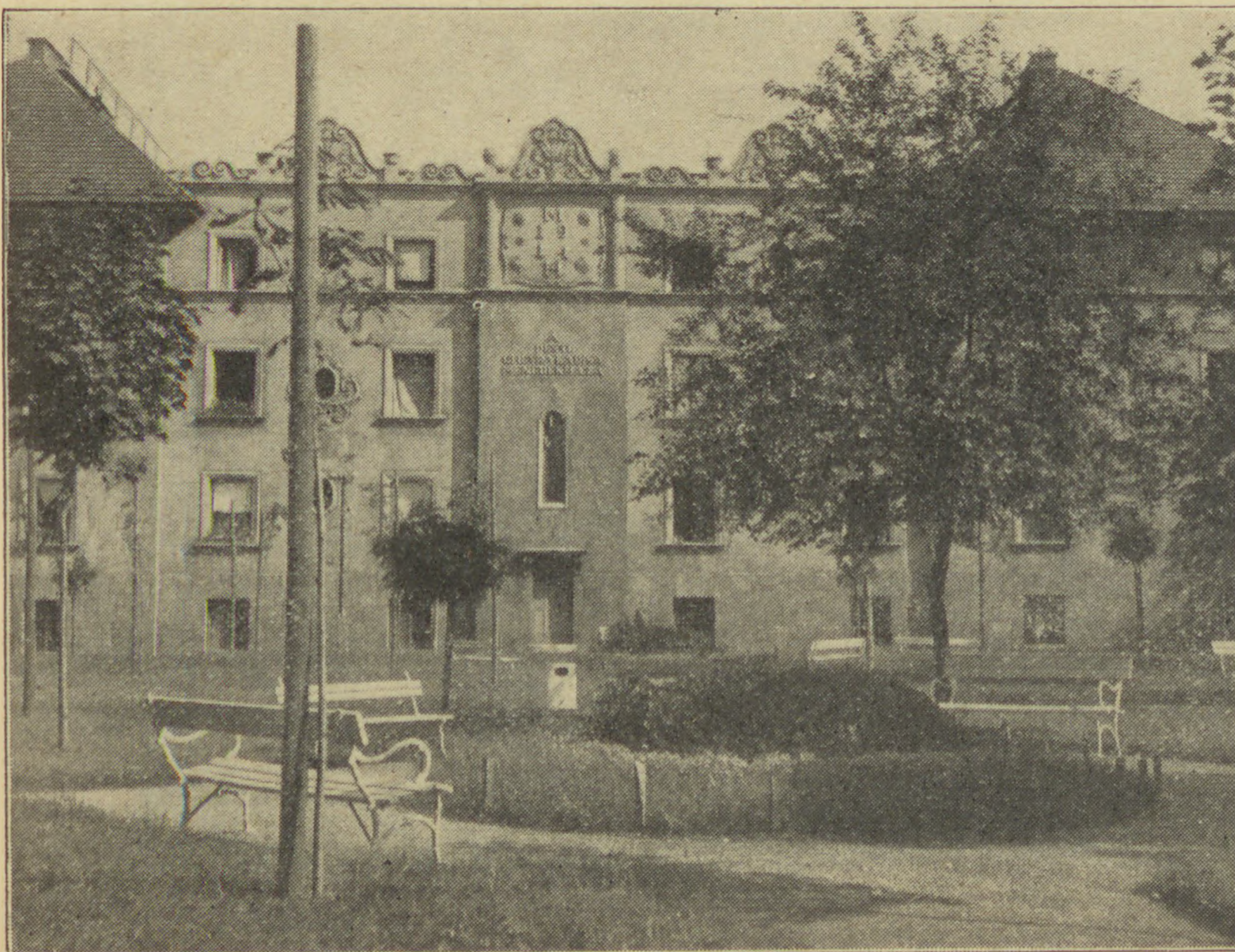
A tagok száma az utolsó tíz esztendőben megkétszereződött, a terhek azonban, amelyeket a Chevra az aggók, betegek és vakok eltartásával teljesít, *több mint háromszorosa annak*, amit a békeévekben végzett.

Pedig kétségtelen, hogy a Chevra is átesett

azokon a súlyos megpróbáltatásokon, amelyek a többi zsidó intézmények alapjait megingatták. A háború alatt önként a haza rendelkezésére bocsátotta Szeretetházát, amelyben a legelőkelőbb családok sebesült gyermekei találtak ápolást felekezeti különbség nélkül. A Chevra jövedelmeiből hadbavonultak hozzátartozóit segélyezték. Vagyonát, alapítványait, értékpapirjait hadikölcsönökbe fektette. Ez természetesen vagyonának teljes megsemmisüléséhez vezetett. A kötelezettségek pedig nőttek nőttek. Az áldozatkészséget a háború sebesültjei, rokkantjai s áldozatai iránt folyton fokozni kellett, a jövedelmek fokozása pedig a legnagyobb nehézségekbe ütközött. Aztán jött a forradalom, amely nem kímélte még a halottak iránti kegyeletet sem. A kommun reátette a kezét a zsidó temetőre és elkommunizálta még a temetkezési tárgyakat is. 1919. évi április 30-ikán, tehát a kommunnek alig tizedik napján már megjelent a „*liquidáló bizottság*”, a munkástanács 7 tagja, hogy lefoglalják a Chevra vagyonát, összes alapítványait, ingóságait és ingatlanjait, elvették a pénztár kulcsát és hozzáfogtak az ürítés alapos munkájához. Még a persely-pénzeket is lefoglalták. A

Csoportkép a Pesti Chevra Kadisa Aggokháza terraszáról

A Pesti Chevra Kadisa Szegény-háza

Das Armen-Asyl der Pester Chevra Kadischa

A Pesti Chevra Kadisa Felnőtt Vakok Intézete

Blinden-Institut der Pester Chevra Kadischa

Csoportkép a Pesti Chevra Kadisa Felnőtt Vakok Intézetéből

(Bánó fotó.)

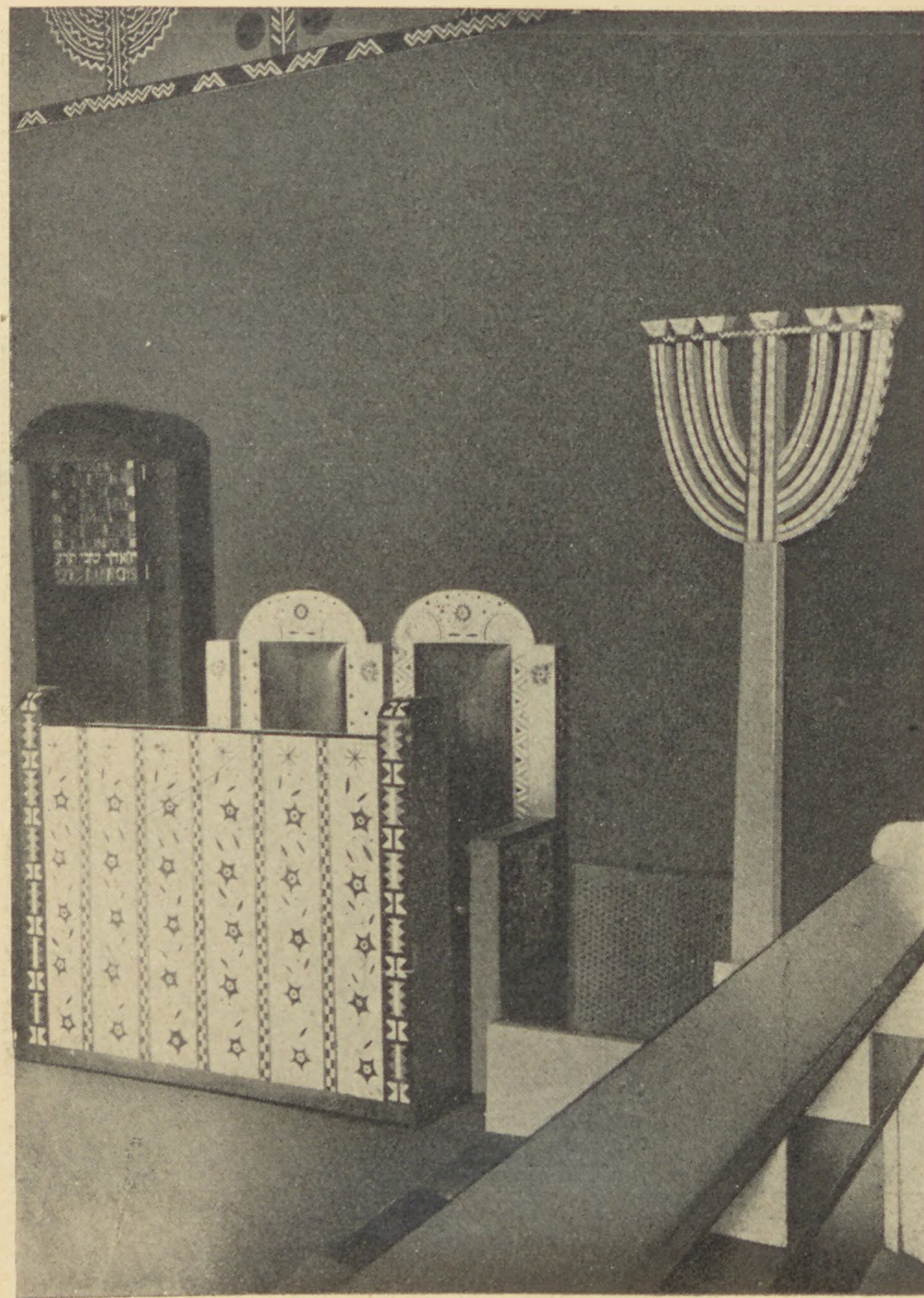
sírápolásra befizetett díjaknak sem kegyelmeztek. „*Burzsi sírok ápolására egy fityinget sem engedünk*“. A „liquidáló bizottság“ vigaszul csak elismerést hagyott a Chevrának. Kijelentették, hogy 175 egyházi főhatóságnál likvidáltak, de olyan rendet és pontosságot, mint a Chevránál, egyetlen egyházi intézménynél sem láttak! Ennek ellenére folytatták a munkát. Bezárták a Szeretetháza, az Ággokháza templomait, az intézeteket telerakták mindenféle oda nem való egyénekkal. Sőt a vezetőség személybiztonsága is kockán forgott.

Aztán következett az ellenforradalom korszaka, amely első zavaros periódusaiban nem igen kedvezett a zsidó ujjáépítés munkájának.

Ilyen körülmények között nehéz volt a restauráció eszméjét megvalósítani. Rendkívüli utakat kellett választani és rendkívüli áldozatkészséghez kellett folyamodni. A Szeretetház kettős intézménnyé bővült. Egyik része megtartotta régi hivatását: gyógyíthatatlan betegek ápolását, másik része átalakult olyan kórházzá, amely a legelőkelőbb szanatóriummal felveheti a versenyt. Ezzel elérte azt, hogy a zsidó középosztály, amely szanatóriumi költségeket fedezni

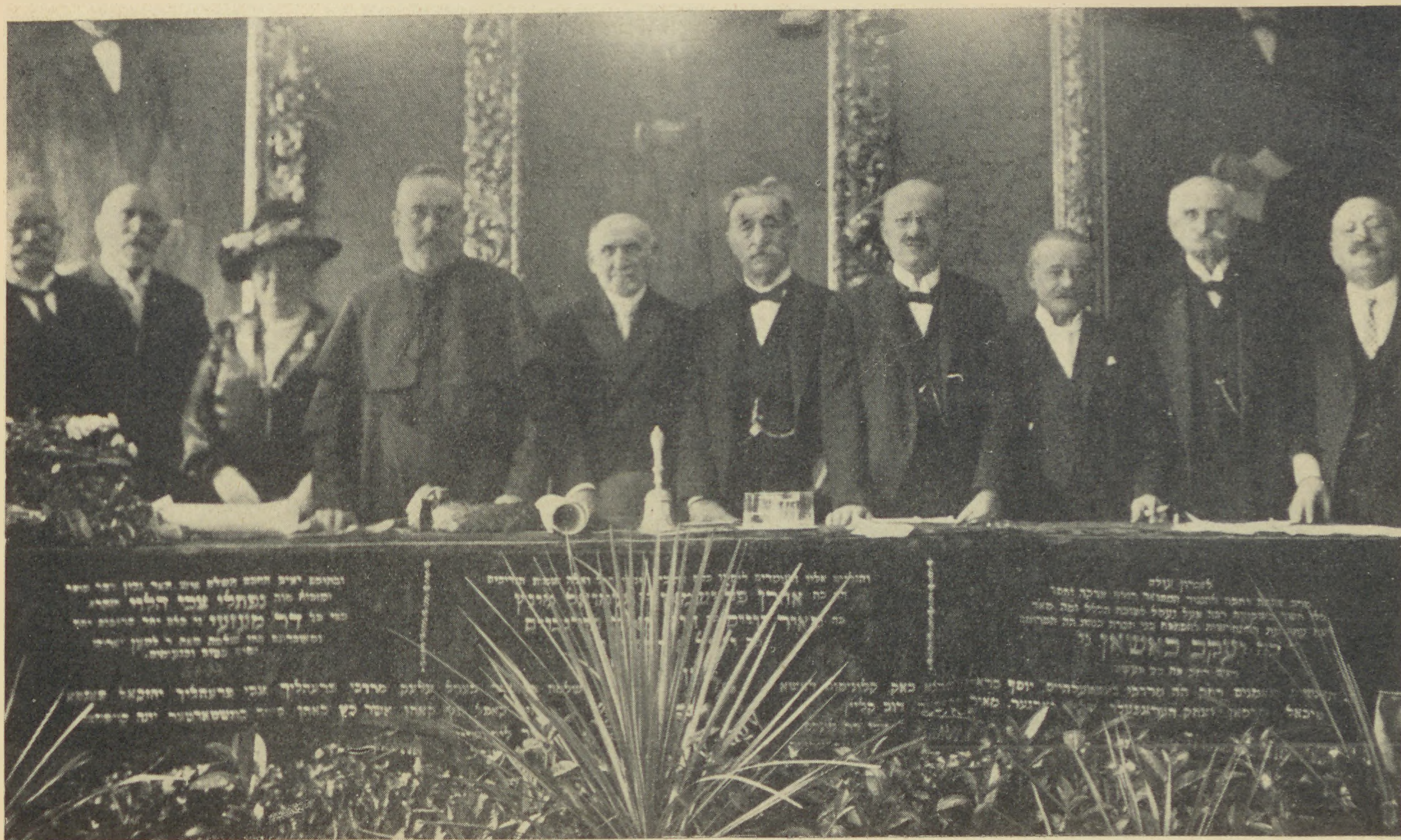
Lajta Béla: A Pesti Chevra Kadisa Szeretetháza. Frigyszekrény a mindent látó Istenszemek szimbolumával

Lajta Béla: A Pesti Chevra Kadisa Szeretetháza. Templomrészlet Aus der Spitalsynagoge der Pester Chevra Kadischa

képtelen, megfelelő elhelyezkedéshez jut; másrészt ez a kórház lehetővé teszi a Szeretetházban fekvő gyógyíthatatlan ingyenes betegek ellátását. A Szeretetház fel lett szerelve a legmodernebb orvostechikai berendezésekkel, röntgennel, laboratóriummal, műtőtermekkel, hidegvízgyógyintézettel stb. Amellett a gyógyíthatatlan betegek létszámát is kétszeresre lehetett felemleni.

Dr. Endrei történeti visszapillantásában megemlékezik Winterberg Gyuláról, a Chevra költői lelkű elnökéről, akinek ünnepi megnyitói előkelő irodalmi társulatok tanulmányaival vettek. Amit Ágai Adolfról mondott, essaybe illő méltatás. Winterberg helyébe lépett méltó utódja Adler Gyula. A legnehezebb időben vette át az elnökséget. Az infláció ekkor végezte legnagyobb pusztításait. Előfordult, hogy amit ma évi tagsági díjul állapítottak meg, holnap már csak egy skatulya gyufa ára volt. Amit ma a sírok ápolására előre kifizettek, holnap már egyetlen szál virágra sem volt elegendő. És ha előre kontempláltak 200%-os munkabéremelkedést, nemsokára 800% is kevés volt. Minden költségvetés illuzoriussá vált. Amit ma előír-

Pillanatfelvétel a Pesti Chevra Kadisa ünnepi üléséről

Breitner Lipót, Lederer Sándor, Kramer Miksáné, dr. Hevesi Simon, Adler Gyula elnök, Kramer Miksa alelnök, dr. Endrei főtitkár, Arányi alelnök, dr. Eulenberg Salamon, Fleischmann Sándor

A Pesti Chevra Kadisa Szeretetkórházának orvosi kara

*Ülő sor balról jobbra: dr. Erdélyi Sándor, dr. Farkas Ignác, dr. Kövesi Géza igazgató-főorvos, dr. Paunz Sándor főorvosok
Álló sor balról jobbra: dr. Ehrlich Mátyás, dr. Mándoki László, dr. Lengyel Imre, dr. Spiegel Margit, dr. Feuer György, dr. Vidor Jenő,
dr. Szold Endre, dr. Popper Hugó*

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

A Pesti Chevra Kadisa Aggokháza

(Bánó fotó.)

Altersheim der Pester Chevra Kadischa

nyoztak, az holnapra már semmivé nyomorodott. A terhek meg napról-napra fokozódtak. Nagy előretekintéssel kellett a kormányzás ügyeit vinni.

És a súlyos idők dacára új alkotásokba fogtak bele. Az Aggokháza eredetileg úgy épült, hogy legföljebb 100 tagot volt képes befogadni. A háború után bekövetkezett szomorú viszonyok azonban szükségessé tették a föltétlen bővítést. Hiszen a nyomor olyan méreteket öltött, a tönkrement exisztenciák száma annyira szaporodott, hogy lehetetlen volt a segítség műve elől elzárkozni. Olyanok szorultak az Aggokháza ingyenes ellátására, akik azelőtt a Chevra és egyéb jótékony intézmények bőkezű mecénásai voltak és a társadalomban előkelő vezető szerepet játszottak. Adler Gyula elnöki székhelyében bejelentette az Aggokházának és a Felnőtt Vakok Otthonának bővítését. Mindkét terv csakhamar valóság lett. Az Aggokházára új emeletet építettek, amelynek céljára 2 milliárd koronát szavaztak meg. Mann József és Vidor műépítészek, Schwarz Jenő műszaki tanácsos, Hönig Dezső műszaki főtanácsos, Berger Miksa,

Neutra Mór, Jónás Albert hajtották végre a tervet, egyben átalakították, restaurálták a régi részt és ellátták központi fűtéssel stb., úgyhogy több mint négy milliárdot fordított a Chevra erre a nemes célra. Kramer Miksát a Chevra alelnökét választották meg az Aggokháza elnökévé, alelnökévé pedig Popper Istvánt, gazdasági előjáróvá Böhm Náthánt, Molnár Frigyeszt s Weiss Jánost, Bleier Ármint. A Szeretetháznak elnöke Adler Gyula, elnökhelyettese Arányi Ignác, gazdasági előjárók Eisenmann Gyula, Fuchs Lipót, Gál Béla, Kohn Hugó. A Vakok Intézetének elnöke jánosi Engel Gyula, alelnöke Breitner Lipót, vezetőorvosa dr. Ehrlich Mátyás.

A nagyszabású jóléti intézmények fentartásán kívül a Chevra hatáskörébe vonta a szegények és betegek gyámolítását is. Ötezer családot segélyezett. És ki kell emelni az úgynevezett szégyenlős szegényeket, akiken zsidó szívvel, diszkréten segít. Legalább husz milliárdot fordított a Chevra ilyen célokra az utóbbi tíz esztendőben. És ebben még nincsen bennfoglalva a szegény orvosi intézmény, amely Breitner Lipót elnöklete alatt szegény beteg tagokat és család-

csepeli Weiss Alice szobra a Pesti Chevra Kadisa Szeretetkórházában

jait ingyenes orvossal és gyógyszerrel látja el oly esetekben, midőn az illető kórházi kezelést nem igényel.

Am a Chevra Kadisa alapja a „cheszed sel emesz”, ami a zsidó tradíció szerint a halottakkal gyakorolt jótékonytságot jelenti. *Tíz évről 34.255 temetést mutat ki a Chevra. És ebből 19.929 díjtalan volt!* Sőt a többiből is sok mérsékelt díjú. Ezeknek az ingyenes temetkezéseknek a költsége *tíz milliárdra* rugott. És ebben még nincs benne maga a sírhely és az ásással kapcsolatos költségek. És jelentős tétel a *Fleischmann* Sándor elnöklete alatt álló temetési szertartási ügyosztály költségvetése is.

Háromszor volt tagfelvétel ebben a tíz esztendőben. És a Chevra tagok száma megkétszereződött. Ma a tagok száma megközelíti a 30.000-t. Pedig ezek az új felvételek mindig súlyosabb viszonyok közt folytak le. De valahogyan mindenki átérzi, hogy a Chevra támogatása a legzsidóbb kötelesség, amelyet minden körülmények közt teljesíteni kell. Itt nincs politika, itt nincs pártkérdés, itt nincs hatalmi kérdés, itt csak zsidó szív van és jótékony munka, amely mindenekfölött áll.

A napokban a *Mult és Jövő* vendégei voltak a hágai hitközség elnöke, dr. Pollak főorvos

és D. S. van Zuiden előkelő hágai lapszerkesztő. Kérték, mutassuk be nekik a legszebb pesti zsidó intézményeket. Dr. Patai elvezette őket a Szeretetházba, ahol Szoffer főgondnok megmutatott nekik mindent töviről-hegyire. A világlátott külföldiek ámultak Lajta Béla gyönyörű műépítési alkotásán és még jobban ámultak a Szeretetház nagyszerű berendezésén és munkáján.

— Tudják-e itt Budapesten — kérdezték — hogy ehhez hasonló nincs sehol a világon?

Somlyó Zoltán: ... Ghetto ...

*Ott jártam egyszer tikkadt nyári estén
a prágai sikátorok között;
ahol a Gólem gyúródott agyagból
s a némaságból életre szökött.
A mély pincékből árnyékok fuvódtak,
dudált a szél a padlásablakon ...
A sűrű ködben eltévedtem egyszer ...
s nem leltem meg a kaput, hol lakom ...*

*A szürke flasztort vertem a botommal,
nyomába mélyen felbúgott a kő.
Utána búsan egy kutyavonítás,
hogy megfagyott csontomban a velő ...
S kinyílt előttem egy sötét sikátor,
minden kaput egy-egy árnyék elállt ...
Az arcuk sápadt, mint egy-egy kísértet —
Szemükre írva hordták a halált ...*

*Egy pinceablak rácsáig jutottam.
De csönd: egy arc a rács mögül kibú ...
Egy arc: se orra, se füle, se szája —
csak gond a homlokán, iszonyú bú ...
Magamat láttam a torz ábrázatban
s nyelvem alól egy sikoltás szökött:
megéreztem a régi, régi gheettet
a prágai sikátorok között ...*

*A Pesti Chevra Kadisa Szeretetkórházának felvételi irodája,
a telefonnál Szoffer József főgondnok*

eregnek a porszemek homokórákon, járjuk az avart. Jönnek-jönnek fehér szárnyakon emlékvendégeink, mindig frissebbek, mennél távolabbról jönnek, annál színesebbek és megköjtjük velük a barátságot. Már el se válnak tőlünk. Jópajtások, fehér szárnyuk fehérsége megbékeltet bennünket a fehér ruhával, amelyben utolsó utunkra megyünk.

Visszafelé nézünk és mégse most találkozunk először elmúlt tavaszok bárányfelhőivel. Ezek a felhők itt sétáltak a fejünk fölött, amikor métáztunk és szaladtunk a domb tetejéről és sárkányt eregettünk és amikor még nem könnyeztünk. De azért Ujhold táján, Elul sófárfuvó reggelen, Jomkippur Kotajnok délideji bűnvallomásain mintha láttuk volna a napok rohanását.

.... A virágot, a drágát, az emlékezetet és emlékeztetőt, amely szívünk dobbanatát őrizte, később a páfrányt, akáclevelet és fűszálat a kis temető sírhalmairól, a legszebb könyvünkbe préseltük. Miért akartuk meghosszabbítani réti virágnak, fűszálnak és falevélnak életét? Azt gondoltuk talán, hogy így velünk marad, ami mulandó? Illat, szín és napsugár? Vagy csak azt akartuk, hogy a virágok ne hullassák szirmaikat? Vagy azt akartuk, hogy megcsókolhassuk az imakönyvet, amelynek egy-egy lapjára fonnyadt virágok, száraz fűszalak új Halált leheltek?

Mit őriznek ma már színükből, illatukból tavaszunk büszkeszép virágai?

... Aki a szívét beszélteti, könnyezik és sóhaj, álmodhat és mesélhet, — de ne magyarázgasson és ne kommentáljon. (Előszó, csillagos jegyzet, függelék nem kap szállást a líra sátorában.) És mégis meg kell mondanom, hogy messze-messzeségben az írás robotos parcellájától ünnepem és menedékem, ha gondolataim hazafelé visznek a kis Kile templomába és iskolaudvarába.

Köznapiaink szürke sokaságát ritkán fűszerezik az ünnepek. Tervelünk, dolgozunk, aktuálisak vagyunk és holnapra elfelejtjük, amiről tegnap írtunk. A líra, a belletrisztika, az egészen más. Olyan kertészkedés ez, hogy amikor a virágágyak között járunk, azt hisszük, kár ezekért a virágokért. Mondom, így hisszük és talán nem fontos, hogy így van-e valóban. A béke utolsó tavaszán Gileád balzsamát áhitva csokorba kötöttem zsidó emlékeimet. Azóta nagy idő mult el és egy jóbarátom, a jóbarátom évek óta sürgeti az új könyvet. Amikor a *Mult és Jövő* kiadója az új zsidó könyvet kéri tőlem számon, nem veszem észre, hogy kiadó, — uram bocsáss! kiadóvállalat, — de jobban tetszik

nekem, hogy író, hogy költő, akinek betűiben a Sechina tüze lángol. És mévin a javából.

A háború esztendeiben és a háború után következő szomorúságokban írtam az új könyvem emlékezeit.*

Fonnyadt virágok. De a mi kertünkben valók. A Kilemből, az istenes mezőkről, a kis-kertünkben, ahol valaha az apám nyesegette és oltotta a rózsafákat és ahonnét felfuttatta a verandára a szőlővenyigéket. A mi ünnepeinkről, az én templomomról, az én Kilemről írok és szeretteinkre gondolok, akikkel együtt mondtunk áldást ünnepi kalácsra, ünnepi sátorra, édes gyümölcsre és sanyarúság kenyerére. Elementek már régen? Elementek, de velünk vannak. Örök utitársaink. Látjuk az arcukat, érezzük a közelségüket, halljuk a szavukat, néha az üzenetüket és nézzük, nézzük őket, valahányszor a valóságra eszmélünk, hogy napok és évek elszaladnak mellettünk. Elalvás előtt, álom partján milyen jó, milyen megnyugtatóan édes érzés, amikor szólítjuk őket, amikor beszélünk velük.

Őszidő. Még melegedni szeretnénk az elröppent tavaszi csillogás, meg a búcsú nélkül elfordult nyári deledő melegén.

Magunknak mesélünk hát.

Magunknak mesélünk, — hiszen a miénk a kis ház udvara, kertje, az öreg körtefa. És a miénk volt a füstös jégcsap az eresz alatt, a miénk volt a tavaszi olvadás, a kis árok az ucca szélén, csatakos vize sebesen vágatott és azt hittük, hogy rohan, rohan egyenest a messzi Sós-tengerbe, ott aztán a Nilussal meg a Jordánnal találkozik. A Forgóbácsi kisegyszeregyes irkájából hajót készítettünk, bedobtuk a hajót a vízbe, vigye üzenetünket a Szent Városba, Karmelre, Kanáánba, Machpela barlangjába, Rabbi Meir Baal Hanesz sírjához, Rabbi Simeon ben Jochaj, a Zohar szerzőjének lagbeomeri táncos-ünnepére, Galileába és Jabneba, minden isteni csodák csipkebokrához, olajfák ligetébe, a szent

* Munkatársunknak, dr. Hajdu Miklósnak, Rósiasonó előtt jelenik meg a *Mult és Jövő* kiadásában az új könyve, amelyben zsidótárgyú emlékeit adja közre. Ezekből az emlékekből szinte meleg zsidó szívű poézis árad. A mi irodalmunk a zsidó élet halk költészetének művészi leírásában nem igen bővelkedik. Ebből a szempontból tartottam fontosnak, hogy Hajdu Miklós emlékei, amelyek eddig a *Mult és Jövő* hasábjain szóltak az olvasó lelkéhez, minél előbb könyvalakban is megjelenjenek. Hiszen ez a megindító „cavoo” mindnyájunk életéről és mindnyájunk Chájim-jának adja testamentumul a zsidó élet örök szépségeit. Ez a vallomás Hajdu Miklós könyvének bevezetője, megkapó mély praeludiuma. *Patai József*.

helyekre, amiket Kisbibliánk fametszetes ábráin láttunk...

A miénk volt a berek, sok-sok sóska és reketye a réten. És a miénk volt az iskolaudvar, a templom dísze, círádaja, a borszinű kopott oltárterítő, a régi, a fakó, de az új is, a fehér kárpit, amelynek puha bársonyáról ünnepi nap-sugár ezüstje csillámlik.

Rét, mező, egy kis ház a felsőuccán, iskola, templom, hajnali Szelichosz, őszi lomb a sátorhoz, dércsipe fűzfalevél a Hajsájnóra, kéksárga-piros gyertyácskák a Tóra körmenetére, az apám osztogatta ezeket a gyerekeknek, tavaszi pászka-illat vörösszájú kemencék körül, Széderest sok kis borospohara, sok jó ember, csupa régivágású hívő lélek: ez az én Kilem. Egy egész nagy világ! Kisebbíthetem-e tündérországos nagyságát és szegénységében büszke hatalmát szótári szürkesség szavaival, hogy a Kile: község, gyülekezet, vagy hogy éppen Kehila — magalában járó birodalom, testület és anyaitközség...?

Az én Kilem!

A Kehila mellett, édes fiam, ott a Kaudesjelző. Életében, Tórájában, köznapjaiban és ünnepeiben, imádságaiban és vele való elkötelezettségünkben újból meg újból kivirágzanak emlékeink! Ezeket az emlékeket az elnemmuló szeretet könnyeknek szentségével harmatozza. Több ez, mint kegyelet, több mint Mazkir, vagy kalendáriumi emlékezés, — ez az apai házba repülő lélek tiszta, egyszerű szava. Talán muzsikája is. A mestergerendás szobában vagyunk. Otthon vagyunk: a fehér asztalterítőn fehér kalács, miénk a Szombat üdve, a Sabbosz nyugalma, békessége — és megáld bennünket áldó két kezével az apám... Tudjátok-e gyerekek, hányadik a Perek délután...?

*

.... Előveszed te majd, fiam, akkor ezeket a vallomásokat.

Zsellerek vagyunk e földön és a földi vándort a nagy Taliszba és a Zsoltáros verseibe burkolják. A Tehilim meleg, aranyfonállal átszőtt köntösébe, amelyet örök utravalóul szőtt számunkra a Pásztorkirály. Aki a Legfelsőnek rejtekében lakozik, a Mindenható árnyékában honol — Jausév beszésszer Eljaun bcél Saddaj jiszlaunon.

A Nagy Kapuban elmondjuk bibliai nevünk bibliai versezetét. Pajzsunk, vértünk és címerünk ez. Velünk van egész életünkön át, a tizennyolcas áldás háromlépéses békefohásza előtt, napnap után háromszor ismételjük, hogy el ne felejtsük egyetlen betűjét sem.

Táborozik az Örökkévaló Angyala az ő tisztelői körül és megszabadítja őket... (Zsoltár XXXIV. 8.) Chauneh Maloch Adonáj szovív lijreov vajhalcém.

Ez a te Poszüköd, Chajim fiam. Chajim... Élet... Istennek és Embernek tetsző szép élet vizein röptsen az Ige vitorlája!

Lepereg az utolsó porszem homokóránkon, háromszor koppan a Chibut Hakaver vasveszeje és Ábrahám fia — a Vigasztaló, Menachem ben Avróhom elmondja Poszükjét: Szemeknek tiszta tekintete szívünket vidítja és becsületes név acélozza izmainkat. (Misle XV. 30.) Möaur ejnajim jiszmach lév smuóh tauvoh tödasen ócem...

Igy van. Rendben. Édesapád igazolta magát. Vagy csak a nevét igazolta?

(Mert az életünk tévelygés, fogadkozások feledése, tülekedés — gyarló portéka a szívünk, kicsiny önzéssel kicsiny körre adagolja mértékes szeretetét. És álomparton álmodjuk, hogy talán jószág is lakozik bennünk...)

Háromszor koppan a Jóangyal vasveszeje, — Hinéni! Itt vagyok, Uram!

és hazaérkezünk az Örök Kehilába.

Otthon vagyunk.

*

Az Örökkévaló az én Mécsesem — Ki attoh nérij Hasem V'hasem jagijah choskij — és Világossággá fényesíti az Örökkévaló a sötétséget...

תָּרַחֵם *Av gyászhetei felé.*

Lénárt Klára hegedűművésznő, aki mint Hubay növendéke most kapta művészi oklevelét a Zeneakadémián. A Mult és Jövő legutóbbi kulturestjén nagy sikerrel lépett fel. Legközelebb Londonban ad hangversenyt

CSERMELY GYULA: A LEGNAGYOBB KINCS

óma, az acélsőrű sas, az ércszárnyú, vaskarmú ragadozó, vérét vette a nemes sólyomnak, Judának. Sokáig vívta vele párharcát, mert a sólyomnak is volt csőre és karma, tépte is a sólyom a sas tollát és mélyen belévájta csőrét a husába, de végre, hosszú hároméves harc után, véget ért az egyenlőtlen küzdelem és a hősies nemes sólyom elvérzett.

Áb hó 9-én hajnalban volt. A Szent Templom oszlopcsarnoka égett; szemrehányó panaszszal csaptak fel a rőt lángok az ég felé: — miért fordultál el Izraeltől, te Egyisten?! — ... a város három védőfala, gigászi kőalkotmány mindegyik, már az ostromló rómaiak kezében volt s csak a legbelsőbb volt még hátra, mely magát a Templomot védte. De egy nekirohanás, mely vad volt, mint százezer tigrisnek prédaragadó vérszomjas ugrása: egy nekirohanás is elég volt, hogy a sok hónapi éhségtől agyongyötört hős védősereg elbukjék.

És betelt a megjósolt végzet. Juda színe addig fehér és kék volt — a zsidó lélek és az Isten ege színe — most fekete és piros lett a rombadőlt szent város, Jeruzsálem. Fekete volt a tűz füstjétől minden ház fala, fekete a Temp-

lom hamvadó üszke is — és piros volt a zsidó vértől minden kövezetkő, minden fűszál, minden omladék.

Es mikor urai lettek a városnak a rómaiak, megkezdődött a legállatiasabb öldöklés. Tehetetlen öregek és asszonyok, serdületlen fiúgyermek és lányok és a megsebesült katonák mind lemészároltattak vérre szomjas kéjjel, csak a munkabíró erősebb emberek és a fiatal asszonyok és lányok menekültek meg a gyilkosok vasától.

De nem az irgalom, csak a pénzkórság hagyta meg nekik az életet. Ezeket majd rabszolgáknak adják el és lesz is nagy keletje az „árunak”; dől majd az arany a fővezér feneketlen zsákjába és a centurióknak s a tribunoknak is jut elég sok.

Ott álltak a Templom véráztatta törmelékes udvarán, ezrével a férfiak és a rabszijas asszonyok, leányok és várták az elindítást a halálnál is rémségesebb sors felé; Titus Vespasianus megkajánul szemlét tartott fölöttük és nemtelenül felbecsülte az eredményt, hány tizezer talentum várható a rabszolgavásárból.

A foglyok közt volt Abáhu ben Tánchum is, huszonkétéves fiatal zelota, Galilea vitézi földjéről. Még zihált a melle, még akadozott a légzése, még remegett a két térde az utolsó ellenállás hevétől, de a kimerültség és a fáradtság, ami meglihegtette Abáhut, nem ébresztett tudatot a lelkében. Ivri-lelke más fájdalomtól vonaglott. Hogy megölték a szabadságot a hódítók, hogy vérbefojtották a szent várost a gyilkosok, hogy feldúlták a Templomot a pogányok. S hogy ő, Abáhu ben Tánchum, aki évenként háromszor lejött a hegyek közül a városba, hogy áldozzon Istenének s hogy otthonában imádja Istenét: sohasem fogja viszontlátni a szent várost. Elhajtják rabszolgának, ki tudja, hogy merre és hová; tán a sivatag homokja, tán egy cirkuszi oroszlán gyomra lesz a korai sírja!

— Tovahajtanak messzire, de a szenvedések, a halálfélelmes kinok közt lesz-e vajjon ereje a lelkemnek, hogy visszaszálljon te hozzád, te szent Templom? Hogy kitartást merítsek és bizakodást, hogy a szorongattatás napjain és a reményvesztett éjszakák idején el ne felejtse az ivri-nép istenét?!

— Magammal viszlek, te szent Templom, hogy velem légy és támasza légy a lelkemnek, — gondolta Abáhu és lehajolt és törmelékéből a Templom egyik falának diónyi darabka márványt magához vett. Az egész Templom helyett ezt a kis részét. Vérteljes és kormos volt az is és úgy hallotta Abáhu, hogy sóhajtásos panaszhangokat hallat:

— Megsemmisített és a porba sujtott az Ur haragja; felépít-e még valamikor az Ur kegye?

Zuckermann: Tavasz Jeruzsálemben

Frühling in Jerusalem

Alig hogy zsebredugta a kődarabot, felébredt Abáhuban az aggodalmas kétely: vajjon szabad-e? A halottól semmit sem szabad elvenni, még egy hajszálát sem, mert az is az övé; Jeruzsálem és a szent Templom is halott, hát szabad volt-e elvennem ezt a kődarabot? A Templomé ez a darabka márvány! Nem a kegyetlenség bűne, nem halottrablás-e, Uram, hogy magammal viszem az idegenbe mint emléket? Istenem, te Ivri-nép Istene, ha majd valamikor összeszeded Templomod széjjelmálózott köveit, hogy kegyelmedben újra felépítsd azt és népednek add: nem fogsz-e velem számolni azért a magammal vitt kis darabért is?

Igy tépelődött az istenfélő harcos és Abáhu ben Tánchum már a zsebébe akart nyulni, hogy kivegye a kődarabot, buzgón megcsókolja, búcsúzóul és visszategye a helyére, de egy durva ember megragadta a két kezét és kötéllel hátrakötötte:

— Indulunk!

És úgy indult meg Abáhu a többi ezer rab-szolgával együtt, hogy a zsebében maradt a darabka márvány, az ivri-nép szent Halottjának a tulajdona.

A délutáni nagy hőség alatt pihenőt engedélyeztek a foglyoknak, nem emberségből, csak a hajtsárok kedvéért, akik római katonák voltak és Abáhu ben Tánchum, aki egész éjszaka talpon volt és egész délelőtt menetelt, a fáradtságtól elnyomtatva, elaludt. S ekkor csodálatos álmot látott a rab ivri; nem valamelyik próféta, hanem maga a szent Templom jelent meg álmában és szemrehányó hangon ilyen rosszaló beszédet hallatott:

— Abáhu ben Tánchum, te igenis bűnt követél el azáltal, hogy magadhoz vetted azt a kődarabot. De nem az volt a bűn, hogy elvetted egy halottnak a tulajdonát, hanem azért követél el vétkeket, mert egy kődarabtól várod, hogy emlékeztessen téged a multra és erőt adjon a lelkednek és kitartást. Nem igazi zsidó az, aki nem Istenben bizik csak és szent hitében, hanem élő vagy élettelen tárgyakra — legyen akár oltárkö is, egyre megy — van szüksége, hogy emlékezése friss maradjon. Ne tárgyaktól várjon segítséget a zsidó, ha ellankad a lelke és csüggeteg lesz, hanem meztelenre kifosztva is csak a hitétől. Ha anélkül a kődarabka nélkül támasz nélkül véled a lelket, akkor nem is mondhatod magadról, hogy zsidó vagy!

Igy beszélt a Templom Abáhuhoz és ben Tánchum, mikor felébredt, magavadas szívvel és lélekkel egyébre sem gondolt, mint arra, hogyan juttassa vissza a márványdarabot oda, ahonnan

Zuckermann (Jeruzsálem): Narancsszedés

Orangenernte

elvette. Itt eldobni nem akarta, tovább vinni a fogságba még kevésbé. Csak visszatenni oda, ahonnan elvette, addig nem találja meg lelke a maga békéjét.

— De hogyan, én Istenem, hogyan?!

Aznap már nem mentek tovább s mikor este lett, titoktartó este, Abáhu odakuszott az őréhez.

— Ide hallgass — mondta. — Kisérj vissza a városba, ott akkora nagy kincshez juthatok, mely többet ér a világ minden pénzénél.

— Kincshez? — sugárzott az őr szeme. — S én visszamenjek veled a városba? De hátha csak azért mondd, hogy alkalmas pillanatban megszökhess?

— Kösd hátra a kezemet és a lábam elé is béklyót rakhatsz, hogy ne futhassak. Akkor biztos lehetsz felőle, hogy nem szököm meg. De kísérj vissza a városba, az elpusztult szent Templom falához; ott juthatok hozzá az én kincsemhez.

A pénzkórságos őr már sokat hallott nagy templomi kincsekről, felébredt hát benne a meggazdagodás ördögi vágya és nem sokat gondolkozott, hanem engedett. Hátrakötötte a rab zsidó kezét, a kötél másik végét szorosan a markában tartotta és indulást parancsolt Abáhunak.

Még éjszaka volt, mikor visszaérkeztek a szent Templom romjaihoz; itt azt kérte Abáhu az őretől, hogy szabadítsa ki legalább a fél kezét; s miután ez megtörtént. Abáhu boldogan a zsebébe nyult és a törmelék közé dobta azt a kődarabot.

— Így ni — mondta és fellelegzett — már hozzájutottam a nagy kincshez, amelyről szoltam volt.

— A nagy kincshez? Itt csak szemét van —

morogta az ör és ütésre emelte korbácsát. — Hol itt a nagy kincs, te gyalázatos?

— Itt a keblemben van, te hitetlen, de te azt nem érted meg — felelte Abáhu ben Tánchum és úgy nézett a Templom kormos falára, mint a fiú a maga megbocsájtó atyjára. — Nem foghatod fel értelemmel, te pogány, mit érez az igazhívő zsidó, amikor megszabadultnak tudja magát egy bűnétől.

Az ör görcsös korbácsa lecsapott.

— És azért csaltál ide, hogy én velem a bolondját járasd? S hogy hitetlennek, pogánynak káromolj?! No, ezért a keresztfán pusztulsz el. Előre, a fővezérhez, majd öneki beszélj a kincsedről és ő előtte ócsárolj a rómaiak Jupiterét és Vestáját.

Titus Vespasianus a becstelenségig pénzkórságos ember volt. Mikor színe elé vezették a megkötözött, összevert Abáhut, hogy kincsekről beszélt és pogánynak nevezte a rómaiakat, ez utóbbival egyáltalán nem törődött. Csak fellobbanó mohósággal kérdezte:

— Nos, hol az a kincs, amiről beszéltél? Vagy hazudtál csak azért, hogy megszökhess?

— Nem hazudtam én — felelte ben Tánchum. — Mondtam már az örnek is, hogy itt van a nagy kincs a keblemben.

— Eszelős vagy-e, te zsidó, vagy én velem is bolondozni merészkedsz?

— Komolyan és meggyőződéssel beszélek. A kincs, ami a keblemben van, az a felemelő megnyugvása a lelkemnek, hogy jóvátettem egy, bár akaratlan bűnemet. Nehezebb a bűntudat, mint a mázsányi kő és a megnyugvás, hogy jóvátettük vétünköt, többet ér a világ minden pénzé-

nél. De persze — tette hozzá és magában a Templomot siratta — vannak bűnök, amiket nem tehet jóvá a gonosztevő, az ezerszeres gyilkos.

— Ezerszeres gyilkos?! — horkant fel Titus Vespasianus és nem ártallotta végigvágni az emberen. — Milyen gonosztevőt gondolsz, te fürtelem?

Abáhu félig elfordult, hogy ne lássa a rombadőlt Templomot és az ezernyi zsidó áldozatát a harcoknak, amik temetetlen még ott heverték a romok alján, s ahogy elfordult, olyan látvány tárult eléje, mely valósággal megörjítette, oly borzalmas volt. Erdeje a keresztfának emelkedett a térségen a magasba és minden keresztfán egy-egy ivri hős odaszegzett vérpatakos teste, amit milliói a legyeknek leptek el. Merev és néma volt már a legtöbbje, csak a pokoli kínszenvedéstől eltorzult mártírcuk ordította a világba a „gyilkos, ezerszeres gyilkos”-t, de sokan még nem váltódtak meg a kinoktól, még rángatóztak, még vonaglottak, még hörögtek.

Ez a látvány, mely fellázíthatta magát Istent, fellázította a földi embert, Abáhut is.

Tudta, hogy őrá is a keresztfára vár, mégis örjögve a fájdalomtól, így kiáltott fel:

— Milyen gonosztevőt gondolok, te fattyuja a hiénának és tigrisnek? — így zudította a szavaknak jégzáporát a megdermedő Titus Vespasianusra. — Olyan gonosztevőt, mint te vagy, olyan százezerszeres gyilkost, mint te vagy! Te prédaleső vadállat, te aranyra és embervérre egyaránt szomjuhozó szörnyeteg! Irigyelhetsz engem, te pokolfi. Én kincset hordok a keblemben; a megnyugvást, hogy jóvátettem bűnemet; de te, átkozott római, élhetsz bár száz évig is, sohasem fogod élvezni ilyen mennyei kincsnek az áldását, sohasem fogod megelégni lelkednek és lelkiösmeretednek békéjével.

— Elég volt — toporzékolt Titus s egy keresztfára mutatott, melyről leszakadt éppen a kiszegezett holttest. — Ott megüresedett egy hely... tüzes szegeket a kezébe, lábába!

... Igazsága lett Abáhu ben Tánchumnak. Titus Vespasianus úgy halt meg, hogy sohasem találta meg lelkének megnyugvását és békéjét. A hagyomány szerint acélkaru rovar fészkelte be magát az agyába — akkorára nőtt meg, mint egy galamb — s az halálos holtáig gyötörte, nem engedett neki egyetlen nyugodalmas percet se. A gonosztettek légiójára való visszaemlékezés volt az a rovar; a szörnyű magavád az égbe kiáltó gáztettekért, amiket sohasem tehetett jóvá.

Ben-Cijon Zuckermann jeruzsálemi műtermében

Patai József könyve

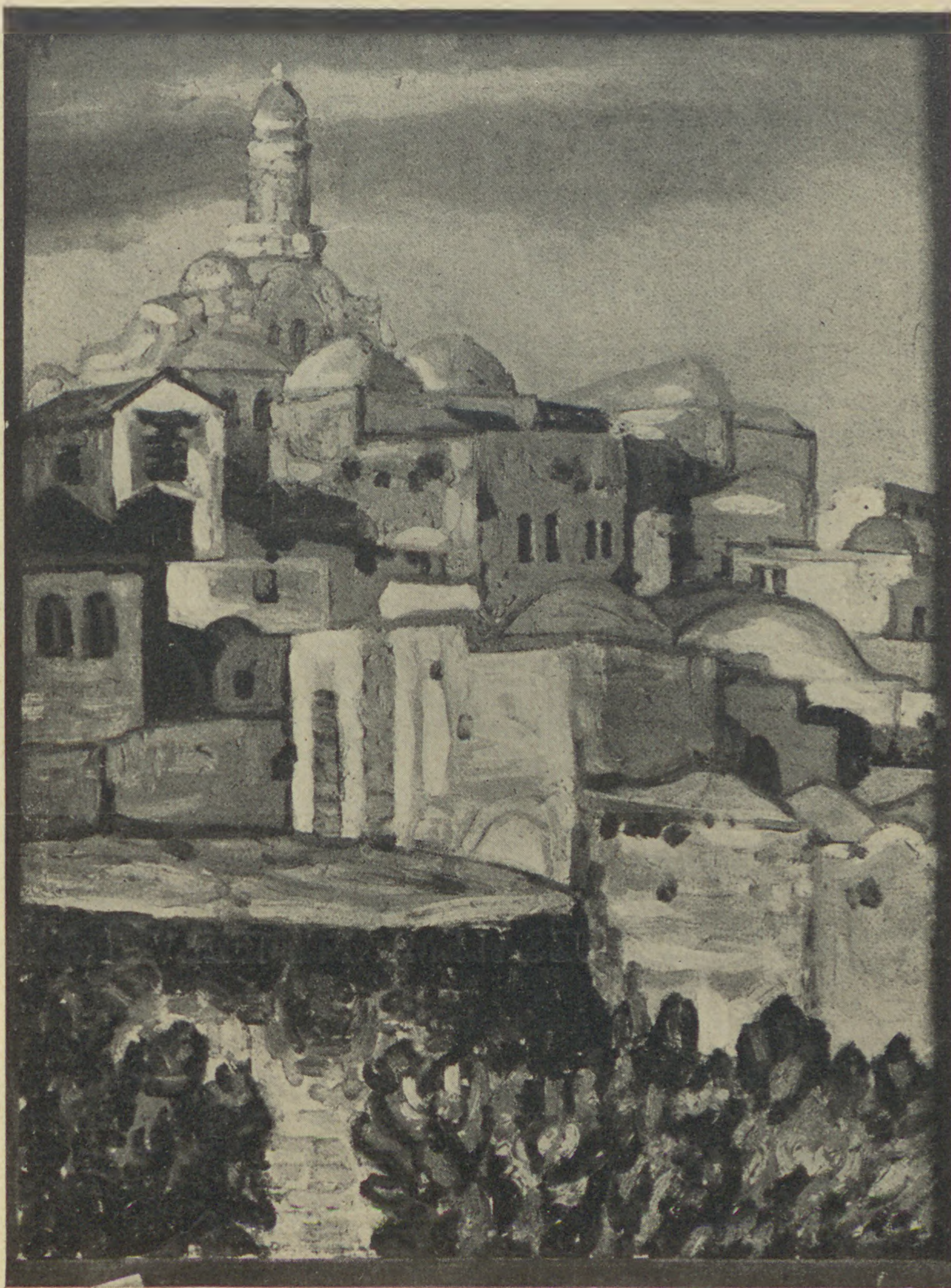
A Feltámadó Szentföld

Albumalakú díszmű 200 palesztinai képpel. 12 pengő.

BEN-CIJON ZUCKERMANN

A jeruzsálemi Migdal Dávidban, a történeti patinájú Dávid várában rendezte a „Pro Jeruzsálem” egyesület Ben-Cijon Zuckermann műveinek kollektív kiállítását. És itt már alkalom nyílott, hogy a művészt, mint a Szentföld és a Szent Város rajongóját ismerjék meg. „Úgy látszik, megjött a Megváltója Erec Jisrael legmagasabb hegyvidékének, a Naftali hegység ódon bérceinek, amelyeket elénk tár egy kis vászondarabon hűséges színekkel, mik többet beszélnek, mint ezer vaskos kötet...” Így írt róla a legnagyobb palesztinai napilap, a *Haarec*. Mint a sivatagot járó szomjas vándor, akinek szemei hirtelen tiszta hideg vizet csillogtató forrást pillantanak meg és letérdepel előtte és szürcsöli, szívja szünetlenül és szomjazó lelke nem tud betelni: így jött Zuckermann erre a drága „sarkvidék”-re, Felső-Galileába és ecsete nem ismer fáradságot, két-három hét alatt vagy tizenöt vásznat festett tele. Amióta itt van, fogságba ejtette a Föld varázsa, fénye és árnyéka és ő lázasan dolgozik, hogy felfogja ecsetjével a ragyogó színek káprázó pompáját.

Ben-Cijon Zuckermann sem Cijonban kezdte. Neki is meg kellett tennie a szövevényes nagy utat a galuthból. Egy kis litván városkában, a Vilna melletti Lebediovában született 1890-ben, tizenkét éves korában a vilnai jesiva növendéke, telerajzolja a Talmud széleit és fedőlapjait, véletlenül feltűnik egy művésznek és átnyergel a talmudiskolából a képzőművészeti főiskolába. Berlin, Páris, kiállítások, nagy sajtósiker stb. Huszonöt éves korában éri a háború. Haza kell mennie Vilnába. A „litvániai Jeruzsálem” — ahogy Vilnát nevezték — lelkesen fogadja hazatért fiát, büszke reá. Ismét kiállítások, sikerek, ünneplések. De a művészt a honvágy a falujába viszi, ahol teljeseen álmainak él. Egész grafikai sorozatok keletkeznek Lebediova zsidó életéből, rongyos álomlovaigairól és koldusairól. Éppen nagy kiállításra készül Péterváron, amikor a német hadsereg körülfárta a várost és nemsokára el is foglalta. Műveit szétgurcolták, széttaposták. Közbe kisebb grafikák készültek Stybel kiadványaihoz, Jehuda Steinberg gyermekmeséihez stb. Végül 1919-ben ismét nagy kollektív kiállítást rendezhet Vilnában. A

Zuckermann (Jeruzsálem): A felső Jeruzsálem

Jerusolajim sel maala

siker igen nagy volt. És Zuckermann megvalósíthatta régi álmát. Nemsokára átköltözhetett a Szentföldre.

Három korszakon ment keresztül Zuckermann művészi fejlődése. Első a párisi. Itt alkotott művei részben Rothschild múzeumába kerültek, némelyek Londonba. Második korszakának a vilnainak jellemzője a visszatérés a zsidósághoz, a ghettó megindító poéziséhez. Harmadik korszaka Palesztina szabad ege alatt a derüs optimizmus jegyében indult meg és a Szentföld feltámadásának lélekemelő hitében.

Technikájában is nagy utat kellett megtennie, míg az impresszionizmuson át eljutott a neo-klasszicizmushoz, ahol megállapodni látszik. De van-e művészetben megállapodás? Ben-Cijon Zuckermann rajong a szabadságért és még sok szabad ut áll nyitva előtte...

Secundus.

Zsidó rendőrök a Jordánon

(J. Glaeser felvétele)

Jüdische Polizisten am Jordan

J. GLAESER (JERUZSALEM): FILMFELVÉTELEK A JORDÁNON

— A ptejchai halászoknál. —

Reggel fél 6 órakor már a tiberiasi kikötőben voltunk. E kora reggeli órában 30 fok meleg volt. A halászok aggódva mutatnak a haragos tóra, melynek szürkészöld hullámai a lehorgonyzott halászbárkákat mint dióhéjakat dobálják ide-oda. A filmoperatőr alig meri rábizni a gépét a nagy bárkára. De nincs veszteni való idő, mert az uralkodó szélcsendben három óráig tart az átkelés és kemény evezőmunkát vesz igénybe. Ilyen helyzetben csak egy orvosság segít: a baksis. És erre nagy szükségük van a halászoknak, mert a minap Tiberiasban a csodatevő Rabbi Méir búcsúnál az utolsó fillérüket is kiadták. Vidám énekszó mellett indul el a bárka és mindjobban távolodik a reggeli napfényben ragyogó Tiberias ódon városától.

Már egy órája megyünk és az utnak a harmadát se tettük meg. A hullámverés gyengült. Percekre egy kis hűvös szellő hűti le a verejtékező arcokat. Csakhamar csendes és tükörsima lesz a tó. Vizes kendőkkel borogatjuk a fejünket, mert a hőség egyre tűrhetetlenebb lesz. A halászok felváltva beleugrálnak a vízbe és egy darabon át oda és vissza uszkálnak. Egy kilométernyi távolságban már látszanak Kfar-Nachum (Capernaum) templomtornyai. Egy vitorlás-csolnak közeledik. Az arabok azt mondják rá:

„Moszkob“. Így hívják a zsidó halászokat, abban a feltevésben, hogy moszkvaiak, pedig lehet hogy Galiciából vagy Litvániából vagy éppen Németországból valók. Nemsokára hangtávolba kerül a csolnak és megtudjuk a zsidó halászoktól, hogy egy *beteg bajtársukat szállítják a tiberiási kórházba*.

A vitorlát újra lebocsátják halászaink és víg énekszó mellett szaporán dolgoznak az evezők. Csakugyan gyorsabban siklik a bárka előre és már látjuk a ptejchai fákat (*Ptejchának* hívják a Jordán torkolatát, ahol a Tiberiasba ömlik). A bárka egyre közeledik a torkolathoz. A Jordán szembe folyik velünk és érezzük, hogy az arab halászok a Jordán árjával szemben eveznek. Barakkok, fehér és fekete sátrak tűnnek fel és mindenféle bárkák a part mentén és kikötünk a Jordán torkolatánál.

Arab halászok, beduinok és chaluc-halászok jönnek elibénk és barátságosan üdvözlnek bennünket. A Ptejcha rendkívül haldús része a Jordánnak. A halászati jog bérlője Tiberiasból egy kipróbált arab halászcsoporthoz rendelt ki ide, köztük két zsidó csoportot is lengyel és litván származású chalucokból. A beduinok már évekkel ezelőtt felütötték itt sátraikat. Ezek arról voltak nevezetesesek, hogy át akartak térni a zsidó hitre. Hogy miért, azt csak sejteni lehet. Azt hitték, hogy ily módon megszerezhetik a ptejchai terület tulajdonát. A két chaluc-csoport ezelőtt mintegy 2 évvel telepedett le Daganja közelé-

Beduin-sátor a Jordán mellett

Blick durch ein Beduinenzelt am Jordan

A Ptejhában

(J. Glaeser felvételei)

In der Ptejcha

Zsidó halászok kiemelik a dróthálót

Jüdische Fischer heben ein Drahtnetz aus

Zsidó halász dróthálóval

Jüdischer Fischer mit Drahtnetz

Zsidó halászok a Tiberias tavon

(J. Glaeser felvétele)

Jüdische Fischer auf dem Tiberias

ben, de csak rövid ideig maradhattak ott és kénytelenek voltak a tiberias halászbérlővel megégyezni, aki aztán a Ptejchába telepítette őket. Ők is sokat szenvednek a maláriától, akár csak a benszült beduinok és arab halászok. Mert ezt a részt még eddig nem mocsártalanították.

A zsidó halászcsoporthoz vezetője készségesen bocsátotta rendelkezésre csoportját napi munkája közben a filmfelvételek céljaira, különösen miután kilátásba helyezték, hogy a filmeket Lengyelországban és Litvániában és másutt is bemutatjuk. Minden halászcsoporthoz fentartották a saját halászati módszerüket. Zsidó halászaink éppen készülnek kiemelni vastag drótszövetből készült hálójukat a Jordánból. Jó fogásuk van, de kell is, mert csütörtök van és a halakat még ma el kell küldeni Jeruzsálembe a szombati szükséglet fedezésére. Óriási csukák, („babusz”), pontyok (aba-kisz”) és más kövér halak evickélnek a drótháló rekeszei közt. A zsidó halászok tovább mennek és egyik hálót a másik után emelik ki a vízből, miközben vígan énekelnek. Két-három kilométernyi hosszúságban rakták le hálójukat fölfelé a Jordánon és egymásután emelik ki. A Jordán itt sokfelé ágazik és számos kis szigetet alkot. A szigetek füvel és papirosszal vannak benőve, sok helyen mocsarasak. Néhol hatalmas eukaliptuszfák tarkítják a képet.

A zsidó halászok bennünket és felvevőkészülékeinket a legnagyobb bárkájukban helyezték el és így vittek bennünket fölfelé a Jordánon arra a helyre, ahol a folyam partján egy sereg beduin halászsátrat láttunk. Ugyanis a beduinok helyzete itt elég jó. A mesterséges öntözés folytán a búzájuk jobban sikerült ez

idén, mint bárhol. Főkeresetük a halászat. Kezdetleges módon egyszerű hálójukkal halásznak, de nagyon ügyesen és eredményesen. A hálójukat az asszonyok készítik és foltozzák. A sejk persze aludt. Mit is tehetne délben 40 fok hőségben? Miután egyik felesége felköltötte, szívélyesen üdvözölt bennünket és mindjárt azzal foglalatoskodott, hogy a félig kialudt tüzet felszítsa. Aztán kitűnő fekete-kávét készít nekünk, melyet cukrozatlanul apró csészékben szolgálnak fel. A melléksátorban visonganak a gyermekei. Persze nem kérdezzük, hány gyermeke van. Minden percben egy más borzas gyerekfej kandikál be. *A beduinok barátságos egyetértésben élnek zsidó chalucainkkal, akik jól megférnek ve-*

lük. Aztán végigjárjuk a feketésszürkére festett beduinsátrakat. Minden oldalról nyitva vannak, úgyhogy a legkisebb szellőnél is kellemes levegő áramlik át. A sátrak árnyékában, ha nem halásznak, édes semmittevésben heverésznek a férfiak, míg az asszonyok és leányok a háztartási munkát látják el és fonással és szövással foglalatoskodnak.

Chalucaink figyelmeztetnek bennünket, hogy a „nagyfogás” órája közeledik. Fáradtságosan cipeljük magunkat és készülékeinket a Tiberiasig. A homok izzik lábunk alatt és a lélegzés nehezünkre esik. Délfelé kihúzzák a nagy hálót a vízből. Husz arab halász végzi az előkészületeket. Egy pár meztelen fickó egészen a háló széléhez megy ki, a többiek két hosszú sorban állnak fel, bemennek a vízbe, amíg az derékig ér és az utolsó sor a parton marad. Zsidó legényeink is beugrálnak a vízbe és sorba állanak. A fogás közös és így ők is ki akarják venni részüket a munkából. Egy sajtószerű dallamú arab ének hangzik fel és a halászok taktusban kezdik kifelé vonszolni a háló erős köteleit. Az ősi biblikai világból való kép tárul elénk. Egy negyed-óraig tart, míg észre lehet venni, hogy a háló a part felé közeledik. Derék zsidó legényeink megfeszítik rugalmas izmaikat és „ja sabab” (rajta!) kiáltással buzdítják arab társaikat. Ezek nem hagyják magukat megszegyeníteni. Megkapó ez a pillanat és a filmkamra is megteszi a magáét. Még egy erőfeszítés, még egy erőteljes huzás és az óriási háló künn van a parton hatalmas zsákmányával. Mesés fogás! És bármilyen fáradtak is a legények, összefogódnak és víg táncot lejtenek a forró homokon. Arabok, beduinok, chalucok együtt...

Lassan elhagyjuk a tópartot és visszatérünk

a Jordánhoz, hogy a fehér rendőrsátrakban megpihenjünk. Pompás zsidó fiúk a rendőrök, akik itt a határőrségi szolgálatot látják el. Innen Metulláig, amely Palesztina legészakibb telepítése, a határőrségi szolgálat nagyjából zsidók kezében van. Ez egy különös határ és zsidó ifjaink egy különös nép ellen védik, amely nem tudja még, mi az útlevele és mi a határ. Határőreink megszokott felszerelése egy gazdagon díszített görbe beduintőr. E beduintőrökhöz egy-egy kis történet fűződik nappali vagy éjszakai támadásokról és a határőrök ilyen összeütközések alkalmával emlékül megtartják a történetet, a beduinokat azonban rendszerint futni hagyják.

Három óra. Egy kis szél lengedez és pillanatokra fellélegzünk. Arab bárkásaink vissza akarnak menni Tiberiasba és felvonják a vitorlát. Még egyszer kezet szorítunk a zsidó határőrökkel és halászchalucokkal és pár pillanat múlva künn vagyunk ismét a Tiberias nyílt vizén.

Mandula Renée német verseiből:

I.

Izrael, a te gyászos magánosságod . . .

Izrael, a Te elhagyott sivatagaidban
Nem mosolyognak szívet-derítő odzsisok,
Csak vigasztalan magánosságokon
Siklanak át fájdalmas pillanataink.

Izrael, ha elhozhatnánk minden szenvedést,
Mit keserves számkivetésben eltűrénk!
És minden vágyat, mely ezrek szívéből feltör,
S mit szívünk vérével melengetünk;

Ha eljuthatna hozzád örök sóhajlásunk,
S örök vágyakozásunk, megvédenénk véle,
Soha ki nem apadó könnyeinkkel hűtenénk kínjaid,
Lángoló szerelmünkkel tüskéidet rózsákká csókolnánk.

Izrael, a Te gyászoló magánosságodra
Óh hadd sugározzék izzón szeretetünk,
Szenvedésed pitvarában alázattal várakozunk,
Hogy jegyeseid legyünk örök hű szerelemmel.

Minden örömünket mindig neked szánjuk,
Vérünkkel áztatjuk a Te szent földedet,
Boldogan áldozzuk fel életünket szent oltárodon,
Remegőn fohászkodva: óh ha megválthatnánk Téged!

Izrael, a Te gyászoló magánosságodból
Nézd, minő illatos myrrha száll az égre!
Nézd milyen csodaszép kertek virulnak ki!
A Te ragyogó nagyszerű multad
Örök szerelmünk napsugarában új életre kél,
A legdíszesebb kert, mely fenséges álmokat érlel
S hol a kiválasztott nagy szellemek fénye ragyog.

II.

Világtól távoleső kertekből

— Patai Józsefnek, a „Kabala“ költőjének —

Szerény csokorba kötve, dísztelen, —
Fehér rózsákat küldtél énnekem,
Miket serény, gondos mester-kezed
A Kabala bűvöskertjében szedett . . .
Megannyi pompás, szüzi rózsaszál,
Illatjuk bódítón szívembe száll.
Szent Szombat napján kelyhüket kitárják
És érzem túlvilági illat árját;
Szobám betölti a Sechina fénye
S átrezg a légen a Szférák zenéje . . .
Egyszerre, hallga csak!
Fájdalmas jaj-szavak
S halk sóhajok lebegnek . . .
Imbolygó, árva lelkek
A Siralom Völgyéből esdekelnek,
Epedve, sóvárogva, vágyva
A megváltó világosságra . . .

S a szépre szomjazó költő-szemek
„Titkok Tavába“ mélyen elmerülve
S titokzatos mezőkre elkerülve,
Ősrégi szinarany-fonalból mily remek,
Pompás aranyregéket szötte nek.

A Te nagy lelked is
A „Dalok Csarnokából“ származott . . .
És gyöngyfűzérbe fűzi
A Dalt, mit onnan elhozott.

És mindezért mit adhatok Neked? . . .
Dús koszorúdból egy-egy szál virágot,
Mely földre hull, hódolva fölszedek..

III.

A mi életünk

Vágyainkkal bátran eget
Ostromolnánk felhők megett,
Mégse sejtjük,
Elfelejtjük,
Hogy végtelen csak a világ,
De életünk — tiszavirág,
S pazar kézzel bánunk vele,
Búval-bajjal szórjuk tele.

Földi létnek zarándoka!
Ne feledd el soha, soha,
Földi léted szűkre szabott, —
Abból mit a végzet adott,
Nincsen több mint három napod:

Multad, — melyet visszasírnál, —
Jelened, — mely gyönyört kínál, —
Jövőd, — melyet vágyva hívnál!..

Ford.: Dr. Fuchs Jenő.

MUZA SZÁLIM (TEHERÁN): SÁRA BÁT ÁSER PERZSIAI CSODATÉTELE

Egy zsidó lány, Sára, Áser leánya, gazella formájában megjelent Ábbász perzsa sah előtt s csodás módon vetett véget a zsidóüldözéseknek Perzsiában — ezelőtt 300 évvel. Ez a legenda a nagy ünnepek alkalmával válik aktuálissá, amikor a perzsiai zsidók elzarándokolnak a szent helyekre, ahonnan Sára bát Áser, Eszter és Mordecháj származtak. A Mordecháj és Eszter históriáját ismeri az egész világ zsidósága, de Sára bát Áser történetét kevesen ismerik. Elmondom tehát a históriáját:

Ezelőtt mintegy 300 évvel Ábbász Mázi sah uralkodása alatt egy sirászi zsidónak pere volt valami pénzkövetelések miatt több sirászi zsidóval. Nem volt megelégedve a rabbi ítéletével, igazságtalannak tartotta és efőlötti elkeseredésében meggyűlölte a zsidóságot, áttért az izlám vallásra és elkezdte üldözni régi hitsorsosait. Az Abul Hasszán nevet vette fel és nagy tiszteletnek örvendett a mohamedánok között, akik az ő vezetése alatt üldözték és bántalmazták a zsidókat. Egyes perzsa tisztviselők támogatását is megszerezte, akiknek segítségével különböző korlátozásokat eszközölt ki a zsidók ellen, így pl. arra kötelezték a zsidókat, hogy mellükön egy vörös foltot viseljenek, hosszúkás papírkalapban járjanak és más hasonló külső jelekkel különböztették meg őket a mohamedánoktól, hogy könnyen lehessen őket felismerni és üldözni. Abul Hasszannak nem volt elég, hogy a saját városában üldözték a zsidókat, hanem a zsidóüldözést országosan is megszervezte s ecélból egész Perzsiát beutazta. Sok helyen erőszakosan térítették át a zsidókat a mozlim vallásra. Mint a legtöbb perzsa uralkodó, Ábbász sah is a papok kénye-kedvének engedte át a zsidókat, nem törődött velük és hozzá intézett panaszaikra ügyet sem vetett.

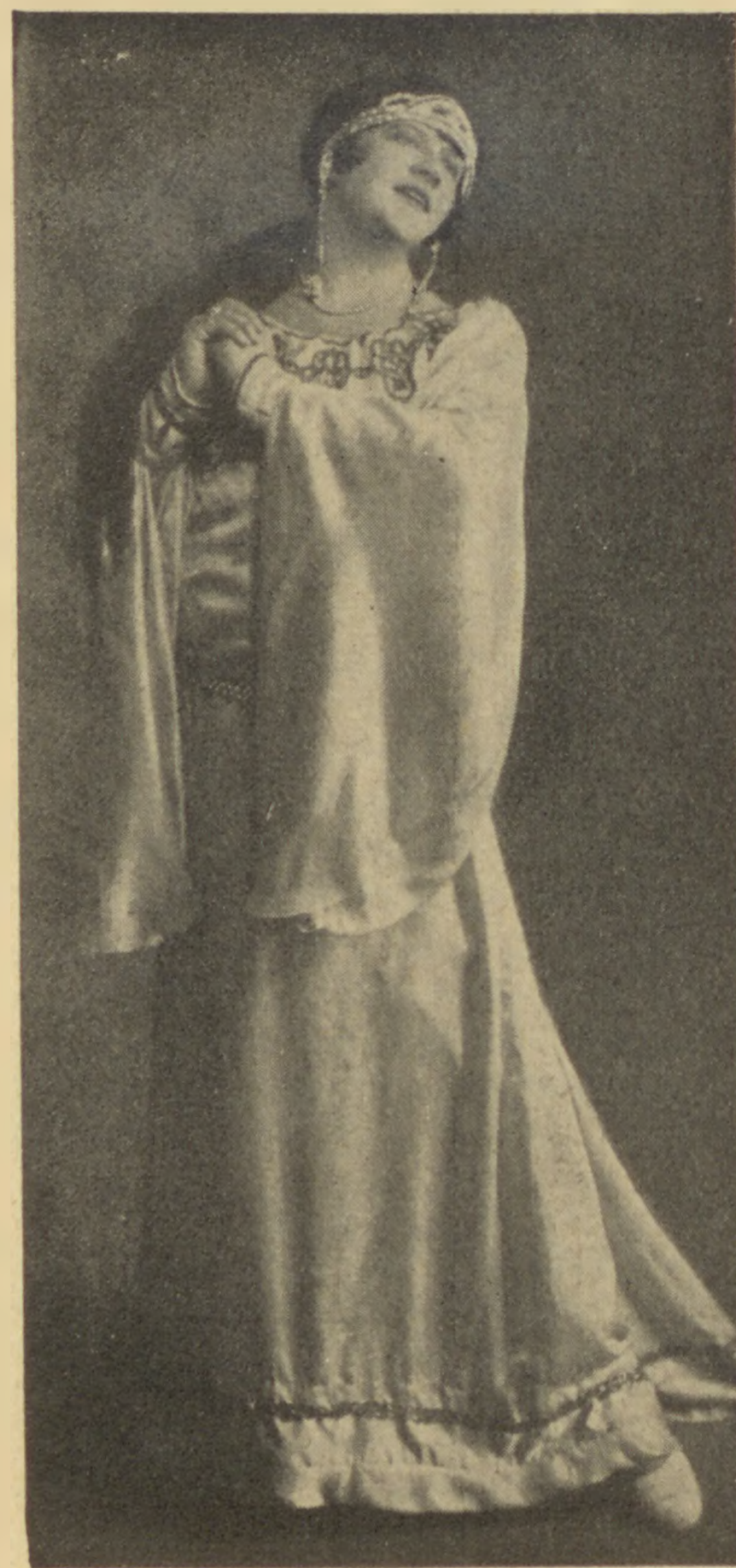
Egy napon, mikor a sah vadászaton volt, egy gyönyörű fiatal gazellát látott. Kiséretét megállította és magának tartotta fenn a nemes vad elejtésének dicsőségét. A gazella futásnak eredt a királyi vadász elől, Landzsán felé vette útját és eltűnt. A sah tudakozódott utána egy arra járó embertől, aki azt mondta, hogy a gazella egy barlangba futott be. A sah belépett a barlangba, de a gazellát nem találta ott. Csálódottan megfordult, hogy visszatérjen, de nem találta a kivezető utat. Sokáig barangolt köröskörül, kijáratot keresve, míg végre teljesen kimerült és kétségbeesve ült le egy köre. Attól tartva, hogy sohase szabadul ki ebből a börtönből, fogadalmat tett, hogy ha Isten innen kiszabadítja, igazságot fog szolgáltatni minden üldözött alattvalójának. Erre felpillantott és megtalálta a kijáratot. Mikor kilépett a barlangból, ott találta azt az embert, akitől a gazelláról kérdezősködött s aki azt mondta,

hogy a barlangba futott és mikor megkérdezte az embertől, hogy micsoda ez a barlang, azt felelte, hogy egy zsidó szenthely.

Mikor a sah visszatért a palotába, azonnal megparancsolta, hogy a zsidók ellen fennálló összes korlátozó intézkedéseket helyezték hatályon kívül és szüntessék be a zsidók üldözését.

Az az ember, aki a sah-val beszélt a barlang előtt, elbeszélte a zsidóknak, hogy ott mi történt. A zsidók között csakhamar híre terjedt, hogy csoda történt s ezt a csodát Sára bát Áser művelte, aki a Midrás szerint (Széfer Hájásár) nem halt meg és most is él, (?) hogy gyermekeit megszabadíthassa. E csoda emlékének megörökítésére a barlangot és környékét szent területnek nyilvánították és azóta minden évben Roshasonó ünnepén odazarándokolnak a perzsiai zsidók.

A Sára bát Áser szentélye mintegy 20 mértföldnyire van északra Iszfahántól, amely az Abbászidák uralkodása alatt Perzsia fővárosa volt és 10.000 főnyi zsidó lakott benne.

Stranszky Aranka a Városi Színház művésznője, egyik legjobb szerepében, a „Trubadur” Leonorájában. A művésznő a Mult és Jövő kultürestjén mutatkozott be a közönségnek frenetikus siker mellett. Április 25-iki önálló hangversenyén számolt be újabb haladásáról

DR. GROSZMANN FRIGYES: AZ ÖNGYILKOSSÁGOKRÓL

— Az öngyilkosság kritériumai a héber törvények szerint. — Egy császári rendelet a zsidó öngyilkosok temetkezéseiről. — A tnach négy öngyilkosa. — Tehet-e öngyilkos bűnbánatot (tsuvót). —

okat foglalkozik mostanában a közvélemény az öngyilkosság problémájával, az életuntak megmentéséről és védelméről szóló 253.000—1928. B. M. sz. rendelettel kapcsolatban. A rendeletnek célja az öngyilkosságok megakadályozása, az életuntak megmentése, lelki egyensúlyuknak visszaállítása, első segély nyújtása és az öngyilkosságot előidéző ok elhárítása.

Az öngyilkosságok egyre növekvő számával kapcsolatban kutatni kezdték az öngyilkosságnak ható okait és a kérdést történeti, bölcséleti, jogi, lélektani, társadalmi és erkölcsi szempontból boncolgatták. Egy szempontból azonban úgyszólván teljesen figyelmen kívül hagyták az öngyilkossági epidemiának vizsgálatát — valláserkölcshettség szempontjából. Már pedig a vallás etikai bázisa van hivatva leginkább megakadályozni az egyensúlyát veszítő embert attól, hogy önmagán végrehajtsa a halálos ítéletet.

A vallásos emberben az öngyilkosság gondolata fel sem vetődhetik. Betegségében nem fordul fegyverhez, bizik Istenében, szegénysége nem ejti kétségbe, szerelmi bánat nem kergeti halálba, büntetés elől nem menekül — a nagyobb bűnbe, mert át van hatva attól a gondolattól, hogy ez az élet csupán „előcsarnoka” egy jövőre váró örök életnek.

Minden öngyilkosság oka fizikai vagy lelki fájdalom. A fájdalom eped a vigasz után és vigaszt csak a hit ad.

A könny, — mely a léleknek vércsöppje — a szenvedések forrásából tör elő, azt a fegyvert avagy méregpohár megfagyaszthatja, de a hit letörli.

*

Vallási törvényeink keményen megbélyegzik az öngyilkosságot: gyászbeszéd nem mondható felette, szokásos gyászban nem ül a család, gyász jelül nem hasítják ruhájukba a kriót, nem temethető egy sorban a természetes halállal kimultakkal, hanem héber törvényeink szerint külön erre rezervált helyre, oda, ahova a zsidó törvényszék által kivégzetteket is temetik (Sanhedrin 46—47). A régi berlini sírkertnek is egy külön elkülönített árka volt, ahová az öngyilkosokat temették, de egy császári rendelet megtiltotta ezt a különbségtételt és elrendelte, hogy a természetes halállal kimultakkal egy sorba temetendők. (Landeshut, Bikur Cholim 1867.)

Az öngyilkos meg nem térhetett halála

előtt, mert hiszen Tsuvója után követi el a legnagyobb bűnt.

Törvényeink azonban rendkívül tapintatosak, csupán az öngyilkost kívánják megbélyegezni, de a gyászoló családnak megadandó a gyászolóknak kijáró minden tisztelet.

Öngyilkosságnak *fül- és szemtanu előtt* kellett megtörténni a héber jog szerint, hogy annak minősítessék. *Szóval* kellett előre kifejeznie az öngyilkossági szándékot és *látniok* kellett az öngyilkosság tényét a tanuknak, akik azután a beszdin előtt tanuvallomást tettek (Szemachot III). A Talmud példával is illusztrálja, hogy ki tekintendő öngyilkosnak. Aki azt mondja: most felrohanok a ház tetejére és onnét ledobom magam, tényleg felmegy, ledobja magát és meghal, mindezt tanuk hallották és látták. De ha nem mondja, hogy öngyilkos akar lenni és leveti magát az emeletről, ez nem öngyilkosság, mert lehet, hogy időközben elvesztette ép elméjét. Épp ezért nem tekinthető zsidó törvények szerint öngyilkosnak még az sem, akit bezárt szobájában felakasztva találtak (fül- és szemtanu hiányzik.)

Az öngyilkosság további kellékei: nagykorúság (fiúknál 13, leányoknál 12 év) és *teljes öntudat*. A részeg cselekménye öntudatlannak tekintendő (ha olyan részeg volt, mint Lóth.) Saul és fegyverhordozója, továbbá Achitofel és Zimri (Izrael királya volt) öngyilkosok voltak. De a Misna csak Achitofel öngyilkosságáról mondja, hogy nem részesül lelki üdvösségben. (Sanhedrin Perek 10, Misna 2.) Míg Saul királyt azzal menti, hogy „megszállott” lelkű volt és kényszer alatt cselekedett. Egyébként még „*Kidus hasém*” esetére is, vagyis még ha tudja, hogy vallásáért martir-halál vár rá, előírják, hogy ölesse meg magát, de nem vethet véget önmagával saját életének.

(Érdekes felemlíteni, hogy a Tóra kifejezetten öngyilkosságról nem szól. Ráv Chidó נחל קדומים c. munkájában írja, hogy a Biblia abbreviaturában rámutat az öngyilkosság tilalmára, mert írva van Mózes III. וְנִפְשׁוֹ בִּי תַחַת וְיָמָּה מֵעַל. az utolsó szó az öngyilkosság héber elnevezésének kezdő betűiből tevődik össze, מֵחַדְעָה לְדַעַת.

Különben az öngyilkosságnak héber kifejezése magában foglalja azt, hogy a cselekményt öntudatosan נִדְעָה kellett végrehajtania.

Az öngyilkosok statisztikájában sok a zsidóvallású is. De eme lélekben megrokkantak, önkéntes halálba menekülők között *vallásos, konzervatív zsidóság soraiból alig került ki valaki*. Csupán Izrael hitetlen hívői veszítik el lábuk alól a valláserkölcshettség alapját, a jövőbe és

Istenbe vetett hitet és gyarló lelkük a hit horgonva nélkül könnyen elmerül és menekülnek a halálba. Az igazán vallásos zsidó elméjében nem merülhet fel a kérdés: az öngyilkosság gyávaság-e avagy bátorság. Gyávaság-e menekülni az élettől, bátorság-e megbirkózni a halállal. „Akaratod ellen születél, akaratod ellen kell meghalnod”. (Atyák szakasza.) Az Ur adta és csak az Ur veheti el... Ő az élet és halál ura...

A MAKKABEA JUBILEUMA.

Ötvenedik szemeszterének jubileumát ünnepelte a „Makkabea”. És az ünnepség méltó volt a Palesztina-munka régi és mai chalucainak örök idealizmusához. Megindító jelenetekben bővelkedett a jubileum minden egyes része. Az ismerkedő-est, amikor az új Makkabeusok ülése Wittmann Dénes, dr. Fried Frigyes és Feldmann Jenő előadásai után összejöttek az ország minden széléről és az ország határain túlról azok, akik 25 évvel ezelőtt megkezdték az úttörő munkát, hogy megismerkedjenek az eszméiket megvalósító ifjú gárdával. És másnap délelőtt a fehér-kék díszbe öltözött *Lloyd-terem* pódiumán lefolyt ünnepély, amikor *Bisseliches* Mózes hangulatos és poetikus elnöki megnyitójában megemlékezett az elhunyt tagokról és a telt terem közönsége állva hallgatta végig a nagyszerű bajtársakról való kegyeletes megemlékezést és sokaknak könny futott a szemébe, amikor a harctéren elesetteket idézte, azokat, akiket életükben ifjai tiszta hevülésükért a hazafiatlanság vádjával illettek és önként vitték ifjú életüket a haza oltárára. És meghatódva hallgatták Patai József „Hej Makábi testvér...” című ódáját melancholikus, de lélekemelő soraival. És a régi harcosok, kiknek „fejére dér hullt” és az új nemzedék a jövő reményei egymás után léptek a pódiumra, hogy vallomást tegyenek a Szentföld szeretetéről. Dr. Ostern Lipót a belső ellenséggel folytatott harcról szólt. Itt nem lehet keresni se rangot, se vagyont, itt csak nagy ideálokat keresnek és találnak, itt csak áldozni lehet és áldozni kell. Dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos, a Keren Hajeszod elnöke, a *Pro Palesztina* és a gyöngélkedő *Baracs* Károly nevében mondott mély zsidó érzéstől áthatott beszédet. Igenis vagyont lehet itt szerezni, a legértékesebb vagyont: zsidó önludatot. Dr. Pfeiffer Ignác műegyetemi tanár, a Keren Kajemet elnöke, közvetlen, szívből fakadó és szívhez szóló szavaival az ifjúságot buzdította, amely átveszi a nagy építő munka folytatását a zsidó jövő érdekében. Vermes Ernő az erdélyi és bánáti cionisták üdvözlétét tolmácsolta nagy ékes-szólással és temperamentummal. Dr. Tomaschoff Bertalan a csehszlovákiai cionisták nevében szólt előbb héberül, majd magyarul. Dr. Lavoslav Sik, a zágrábi hitközség elnöke, a nálunk is ismert zsidó publicista, a jugoszláviaiak nevében köszöntötte a Makkabeát és visszaemlékezései a budapesti egyetemen töltött éveiről könnyekig hatották meg a hallgatóságot. Spielberger József a Hitachdut Hanoár, Rosenfeld Sándor az erdélyi Barisszia és Aviva, Neumann Jenő az óbudai cserkészek, dr. Österreicher Béla a régi Makkabea-ros testület köszöntését fejezte ki meleg szavakkal. Lantos Béla elszavalta mély átérzéssel Patai Hameiri verseit. Utána dr. Káhan Niszon egyórás beszédben érdekes és áttekinthető összefoglalását adta a Makkabea 25 esztendő történetének. Ami Palesztina-

munka nálunk folyamatban van, annak első forrásai a Makkabeához vezetnek vissza. Az a kis ifjú csoport, amely akkor egy nálunk ismeretlen vagy félreértett eszme szolgálatába állott, egyengette az útját mindannak, ami ma szélesebb érdeklődés mellett a társadalom magasabb rétegeiben Palesztináért történik. Sőt az utódállamokban is volt makkabeisták indították meg a munkát. A zsidó kultúra, héber költészet, sajtó szóvivői a Makkabeából kerültek ki. Az ifjaknak csak folytatniuk kell a munkát, amelyet az „öregek” súlyos küzdelmek közt megindítottak. Wittmann Dénes, a Makkabea mai elnöke lelkes szavakkal zárta be az emlékezetes jubiláris ülést, amely a Hatikva és a Hymnus éneklésével ért véget. Délután a cionista nők által rendezett sétahajózás volt a program. A zsúfolásig tele hajón dr. Schönfeld József tartott lelkesítő beszédet, Donáth Ede karmester kitűnő énekkarával zsidó dalokat adott elő. A Duna partjain sétáló vasárnapi közönség csodálkozva nézte a fehér-kék zászlókkal körüllobogózott hajót, amint tovasiklik a hullámokon fölfelé, az ár ellen és fedélzetén a Remény dala, a „Hatikva” harsog . . .

A BAJAI HITKÖZSÉG ELNÖKE A PALESZTINA-MUNKÁRÓL. A szegedi, miskolci és egyéb nagy hitközségek vezető férfainak véleményéhez, amellyel a szentföldi építőmunka egyetemes zsidó jelentőségét emelik ki, csatlakozik a bajai hitközség kiváló elnöke, dr. Lemberger Ármin, aki annak idején Toldi német fordításával aratott nagy irodalmi sikert. Patai József megküldötte neki a „Feltámadó Szentföld” című művét, melyért cserébe a német Toldinak egy példányát kérte. Dr. Lemberger a következő meleghangú levéllel válaszolt:

Igen tisztelt Főszerkesztő úr!

Bocsánatot kérek mindenekelőtt, hogy mult hó 20-án kelt nagybecsű, megtisztelő soraira csak ma válaszolok. Toldi fordításom összes példányai elfogytak és csak hosszas utánjárás révén tudtam egy példányhoz hozzájutni. Ez szolgáljon mentségemül.

Hálás köszönettel nyugtázom gyönyörű munkájának vételét, mely az Ön mesteri ecsetjének színpompás ragyogásában egy egészen új, ismeretlen világot tárt elém. Valóban zavarban vagyok, hogy szerény fordításom, melyet ma b. címére útnak indítottam, csak megközelíthetőleg is méltó *aequivalence* lehet kedves figyelmességének.

Az kétségtelen, hogy az a lázas építőmunka, mely becses könyvének tanúságaként a Szentföldön annyi rajongó szeretettel és annyi hősiesség kitaratással az emberi dologtevés megannyi területén oly serényen érvényesül, értékes láncszemként illeszkedik bele a művelt világ egyetemes kultúrtörékvéiseibe és hogy a legmelegebb elismerés koszorújával kell adóznunk azon nemes úttörőknek, kik a magyar génusz kimeríthetetlen kincseshányájából épp azoknak a szellemi termékeknek héber nyelvre történt átültetésére vállalkoztak, melyeket a világirodalom areopágja a halhatatlanság örök tábláira feljegyzett.

Ennek a felismerése és e felismerésnek minél lelkesebb propagálása az Ön fáradhatatlan, törhetetlen munkálkodásának legkiválóbb érdeme.

Kiváló tiszteletem és nagyrabecsülésem kifejezésével maradtam lekötelezett híve

DR. LEMBERGER ARMIN.

A PRO PALESZTINA SZÖVETSÉG ELSŐ KÖZGYÜLÉSE.

Hogy a Pro Palesztina gondolat mennyire hódított a magyar zsidóság legmagasabb köreiből, annak fényes tanúsága volt a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetségének első közgyűlése. A pódiumon ott láttuk a zsidó közélet legelőkelőbb vezérférfait, élükön a magyar zsidóság felsőházi képviselőjét, a világhírű Löw Immánuel. Az elnöki megnyitót Baracs Károly udvari tanácsos tartotta. Mindenre kiterjedő, finom élel vágó és kivédő, az egész Palesztina-munka programját áttekintően megvilágító beszédét egész terjedelmében közöljük. Gábor Ignác főtitkár jelentést tett a Szövetség első évi működéséről, a különböző bizottságok, a Keren Kajemeth, Keren Hajeszod, egyetemi, könyvtári, női, kulturális bizottság tevékenységéről. A kezdet nehézségei már túlhaladtak. Számos nagy hitközségben folyik serényen a munka és megvan a legjobb remény arra, hogy a magyarországi zsidóság is méltó helyét foglalja el a Palesztina-építő zsidóságban. Baracs elnök indítványára dr. báró Kohner Adolfot és Székely Ferenc udvari tanácsost a Pro Palesztina körül kifejtett áldozatkész munkájukért, a Szövetség tiszteletbeli elnökeivé választották. Dr. Patai József a Szövetség céljait ismertette. Reámutatott a tényre, hogy mialatt itt folyik a tanácskozás, Londonban a lordi rangra emelt Sir Alfred Mond palotájában a cionistákból és nem-cionistákból álló Jewish Agency bizottság ülészik, amely nagyfontosságú határozatokat hoz a palesztinai építőmunka hathatósabb előmozdítására. Ez a munka nem a cionisták problémája többé, hanem az egész zsidóság legcentrálisabb kérdésévé lett. És ugyancsak most kapott értesítést a londoni egyetemi kuratorium döntéséről is, amelyek szerint a jeruzsálemi egyetemet tudományos kutató intézetből diplomát adó, felsőbb képesítéseket nyújtó reális egyetemmé alakítják át, sőt a matematikai tanszékre a budapesti zsidó gimnázium egyik nagy hírű professzorát, dr. Fekete Mihályt hívták meg. Dr. Szőnyi Géza a jeruzsálemi központ üdvözlét tolmácsolta meleg szavakkal. Dr. Kahán Niszon indítványozta, hogy a közgyűlés fejezzen ki jegyzőkönyvi köszönetet Baracs Károly elnöknek, aki a legváltáságosabb időben, tiszta szívvel, teljes lélekkel vállalta a Pro Palesztina eszme harcát, amikor ez nálunk nem kecséletelt dicsőséggel, hanem csak az elfogultságból és rosszakaratból fakadó odiummal. A közgyűlés egyhangú lelkesedéssel fogadja el az indítványt és helyéről felállva percekig viharos tapsokkal ünnepli Baracs Károlyt. Dr. Schönfeld József az úttörő Makkabea jubileumára hívta fel a Szövetség figyelmét. Utána megválasztották a tisztikart a következő eredménnyel: Elnök: Baracs Károly, udv. tanácsos. Alelnök: dr. Biedl Samu, a szegedi hitközség elnöke. Főtitkár: Gábor Ignác, igazgató. Titkár: Bisseliches Mózes, mérnök. Jegyzők: dr. Láczer Dénes, főrabbi és dr. Vajda Zsigmond, orvos. Ügyész: dr. Kahan Nison, ügyvéd. Ügyészhelyettes: dr. Schönfeld József, ügyvéd. Háznagyok: Haasz Lajos és Székely Béla. Pénztáros: Major Henrik, igazgató. Ellenőrök: dr. Fried Frigyes, orvos és Róna Miklós, igazgató. Könyvtáros: Ujvári Péter, író. Számvizsgáló bizottság: dr. Lukács Leó, ügyvéd; Róna Artur, főmérnök; Neiger Jenő, étteremtulajdonos; Löwenstein Samu, főkönyvelő; Steiner Mór, nagykereskedő. — Elnöki tanács: özv. dr. Bacher Vilmosné, tanár;

Baracs Károly, udv. tanácsos, a „Pro Palesztina“ elnöke
Hofrat Karl Baracs, Präsident des ung. „Pro Palästina“-Bundes

Boschán Artur, a kőbányai hitközség elnöke; prof. Donáth Gyula, egyetemi tanár; dr. Edelstein Bertalan, budai főrabbi; Fleissig Sándor, kormányfőtanácsos, a Tőzsde alelnöke; dr. Fischer Gyula, budapesti főrabbi; dr. Fischer Benjamin, budapesti főrabbi; dr. Friedmann Ignác, kormányfőtanácsos; Feldmann Mór, miskolci hitközségi elnök; dr. Gold Simon, kormányfőtanácsos; prof. Heller Bernát, a rabbiszeminárium tanára; Kaszab Aladár, udvari tanácsos, a budapesti hitközség elnöke; dr. Krieszhaber Adolf, a budai hitk. elnöke; dr. Kiss Arnold, budai főrabbi; dr. Kálmán Ödön, az újpesti hitk. elnöke; Katona Gyula, műszaki főtanácsos; dr. Löw Immánuel, szegedi főrabbi, főrendiházi tag; dr. Makai Ernő, vezérigazgató; Mauthner Henrik, földbirtokos; dr. Neumann József, óbudai főrabbi; dr. Patai József író; prof. Pfeiffer Ignác, a műegyetem v. tanára; dr. Osztern Lipót, ügyvéd, a Magyar Cionista Szövetség elnöke; dr. Schlesinger Sámuel, debreceni főrabbi; dr. Spitzer Mór, a veszprémi hitközség elnöke; prof. Strausz Adolf, ny. keleti akad. tanár; Székely Salamon, főigazgató; Szegő Béla, igazgató; dr. Székely I. Imre, kormányfőtanácsos; Szántó Jenő, igazgató; Stern Ábrahám, igazgató; prof. dr. Török Lajos, egyetemi tanár; prof. dr. Vas Bernát, egyetemi tanár; dr. Weisz Miksa, főrabbi. — Szakosztály elnökök: Keren Kajemeth Leisrael: Elnök: prof. Pfeiffer Ignác. Alelnök: Székely Béla. Keren Hajeszod: Elnök: dr. Friedmann Ignác, kormányfőtanácsos. Alelnök: dr. Székely I. Imre, kor-

mányfőtanácsos. Szociális munka (női szakosztály): Elnök: özv. dr. Bacher Vilmosné. Alelnök: dr. Ferenczi Samuné. Kultúr szakosztály: Elnök: dr. Patai József. Alelnök: Gerő Ödön, szerkesztő. Egyetemi szakosztály: Elnök: prof. dr. Donáth Gyula. Alelnök: prof. dr. Török Lajos. Könyvtári szakosztály: Elnök: dr. Heller Bernát, a szeminárium tanára. Alelnök: Ujvári Péter, író. Gazdasági és külkereskedelmi szakosztály: Elnök: dr. Makai Ernő, a Belvárosi Takarékpénztár vezérigazgatója. Alelnök: dr. Nagy Vilmos, a Cosulich Line igazgatója.

ZSIDÓ HUMOR

ISTEN ITÉLETE IGAZSAGOS.

A zinkoviczi dájon, aki arról volt nevezetes, hogy nem veti meg a vesztegetést, negyven éves korában megsiketült. Erre Zinkoviczban felhangzott a kérdés:

— Hogyan lehet ez, hogy a nagy „elfogadó” megsiketült? Hiszen írva van: „A vesztegetés megvakítja a bölcsek szemét”. Tehát akkor meg kellett volna vakulnia és nem siketülnie?

— Ez onnan van, — felelték a zinkovicziak — mert a zinkovicziak mindig csak ígérték a dájonnak a pénzt, úgyhogy csak a fülének volt öröme benne, de adni nem adtak semmit. A dájon szeméi tehát sohasem látták a pénzt és így büntelenek lévén, nem is bűnhódhattak. Ellenben bűnhődtek a fülei.

Baruch Agadati, a héber táncművészet telavivi regenerátora
A jemeni legenda Jachja-tánca (Willinger Wien, felvételei)

Baruch Agadati: Reb Sachne Melave Malke-jében

A NEHÉZ KADIS-TANULÓ.

Egy amerikai „boy” nagyon sokáig tanult héber tanítójánál, de sehogy sem tudott a héber betűkkel megbirkózni. Mikor a „melamed” látta, hogy fáradozása hiábavaló, elkezdte tanítani a kadisra, hadd tudja legalább ezt az egy héber imát.

Az anyja hallja, hogy a gyerek a kadist tanulja és szörnyen megijedve ront be:

— Rabbi, az Isten szerelmére, mi jutott eszébe, hogy a mi gyerekünket kadisra tanítja? hiszen én és férjem még egész fiatalok vagyunk és remélhetőleg még sokáig fogunk élni!

— Ne féljen, asszonyom — felelt a melamed. — Önök még száz évig élhetnek, még akkor sem fogja tudni a drága boy a kadist . . .

HANY GYEREKE VAN?

Nagy Andor tőzsdetanácsos, a pesti hitközség pénzügyi előljárója mondotta el a legutóbbi közgyűlésen hitközségi adókimvetési praxisából a következő kedves anekdotát, annak bizonyítására, hogy nem okvetlen szakmabelinek kell lennie az adókimvetőnek, sőt sokszor éppen a szakmabeli a kölcsönösség reményében elnézőbb is. Így történt — mesélte, — hogy az egyik bizottsági tag rendkívüli eloquenciával protezsálta egy szakmabelijének adóleszállítását és folyton erősítgette, hogy ő így meg úgy ismeri az illető anyagi viszonyait. Az előljáró azonban tudta, hogy a kimvetett adó inkább kevés, mint sok. „Hány gyermeke van az illető adóalanynak?” — fordult hirtelen kérdéssel a protezsálóhoz. — „Mit tudom én?” — felelt

Baruch Agadati: Reb Sachne szombatbucsuztató táncában

amaz indignálódva. — „No látja — felelt az előljáró — Ön azt mondja, hogy alaposan ismeri az illető viszonyait, hát hogyan tudhatná mennyi értéket rejtetget ő a Wertheim-szekrénye mélyén, amikor nem tudja számát a gyerekeinek sem, akik pedig szabadon szaladgálnak szerteszéjjel.“

AZ ELSŐ ILLEGITIM HASZON.

A pesti hitközség legutóbbi közgyűlésén Kaszab Aladárnak egyik tisztelője egy kis üvegdoboz cukorkát nyújtott fel az elnöknek, hogy a nagy hőségben némi üdülést merítsen belőle. Kaszab elnök, aki megszokta, hogy abból ami az övé, filantrop bőkezűséggel osztogasson, a kis cukorkadobozból is csakhamar osztogatni kezdett jobbra-balra és ha egy-egy szónoknak, „kormánypártinak“ vagy „ellenzékinek“ kiszáradt a torka, odakínált egy-egy darabot hangfrissítőül. A végén már csak egy pár szem maradt a kis üvegdobozka alján. Ezt félretette, a közgyűlés után zsebrevágta és mosolyogva mondotta: „Hazaviszem emlékül, az első illegitim haszon, amit mint a hitközség elnöke szereztem“.

ALDAS A GYOMOR GYÜMÖLCSÉRE.

Egy szegény talmudista járt „kosztnapokat“ enni. Egyik házigazdája megfigyeli, amint az eléje tett krumplira egészen ujszerű brochet mond: „Boruch ato stb. . . . bóré pri haboten“.

— Milyen áldást mond maga — kérdi csodálkozva. — Illeszen ez annyit jelent, hogy „áldott legyen, aki teremti a gyomor gyümölcsét“?

— Hát én ezt mondom, — feleli a talmudista — mert a krumpli már a gyomromból nő ki.

ÚJ KÖNYVEK

DR. VÖLGYESI FERENC (BUDAPEST): HIPNÓZIS-GYÓGYMÓD A SZERVI ÉS LELKI BETEGSÉGEKNÉL.

Dr. Völgyesi Ferenc neve ma fogalom Magyarországon. A hivatalos orvostudomány képviselői közt sok az ellenfele, a betegek között sokan, nagyon sokan, akik gyógyulásukat köszönhetik neki, esküsznek dr. Völgyesi hipnotikus gyógymódjára. Ez a harc, az ellenfeleknek és a hívőknek ez a nagy tábora mutatja, hogy dr. Völgyesi hozott valamit, valami újat, ami a hivatalos orvostudományt zavarba hozza, de ami gyógyulást és egészséget nyújt a betegek ezreinek, akiknek a klinikai gyógymódok, már nem segíthettek.

Dr. Völgyesi tétele szerint nem a diagnózis az elsőrendű fontosságú, hanem a terápia, azaz nem az a fontos, hogy megtudjuk a betegség okát, hanem, hogy meggyógyítsuk a betegséget. (Ez egyben a laikus beteg álláspontja is.) De amikor dr. Völgyesi ezt a merész tételt felállítja, magától értetődő, hogy a betegségek keletkezését és lefolyását illetőleg egészen más gondolatmenetből indul ki, mint az eddig elfogadott. A hivatalos orvostudomány — úgy mondhatjuk — materialista, csak a materiát, a megbetegedett testet vizsgálja és gyógyszerekkel és operáló késsel dolgozik, míg dr. Völgyesi hipnózis-gyógymódja a betegnek a testen kívül a lelkét is, sőt talán elsősorban a lelkét veszi figyelembe és a gyógyszerek lehető mel-

*Baruch Agadati, a héber táncművészet telavivi regenerátora
Rabbi Joel szombatbucsuztató táncában (Willinger Wien, felv.)*

lőzésével, a spirituáliák segítségével gyógyítja a beteg matériát. Dr. Völgyesi gyógymódjának alapja a *psziho-organikus kölcsönhatás* gondolata, vagyis az a gondolat, hogy az organizmus betegségei pszihikus behatások — hipnózis — útján is gyógyíthatók. A hipnózis — dr. Völgyesi fogalmazásában — *gondolat-koncentráció*. Az emberi organizmusban *ősi, rejtett, regeneráló erők* lappanganak. Ezeket az ősi, lappangó, regeneráló erőket kell a gondolat-koncentráció révén működésbe hozni és így a szervezet, e belső erőnél fogva, az önmaga orvosává lesz. Ha ez a felfogás igaz, úgy dr. Völgyesinek teljesen igaza van, midőn a diagnózist nem tartja oly abszolút fontosnak, midőn a terápiában a gyógyszereket igyekszik mellőzni. A szervezetnek saját működésbe hozott erői segítségével önmagát kell meggyógyítania.

Amint látjuk, ez a gondolatmenet a vallás, a misztikum határait surolja. Hiszen gondolatkoncentráció útján ez a misztikus belső regeneráló erő főképpen csak akkor lép működésbe, ha a beteg *hisz* az orvosban! És dr. Völgyesi maga is felhívja egy

nagyon érdekes fejezetben figyelmünket a *bibliai gyógyító csodatételekre* és természetesen úgy értelmezi azokat, mint egy erős, szuggesztív egyéniség (próféta) a szervezet belső, regeneráló erejét működésbe hozó hatásait.

Dr. Völgyesi, bár a csudálatos esetek százait sorolja elő, melyekben a betegek már menthetetlenek voltak és csak a hipnózis-gyógymód volt képes teljesen talpra állítani ezeket a már elveszetteknek hitteket, nagyon objektíven ítéli meg gyógymódját. Nem állítja, hogy hipnózis-gyógymód az egyedül üdvözítő, hanem nagyon okosan azt mondja, hogy ahol és amikor a klinikai gyógymódok akár ideg-, akár testi betegségnél nem használnak, a gyakorló orvosnak tudatában kell lennie, hogy van egy gyógymód, a hipnózis, amelyet szintén nem szabad kipróbálatlanul hagyni.

És hogy ezt a hipnózis-gyógymódot tényleg nem szabad kipróbálatlanul hagyni, a betegek ezreinek dr. Völgyesi felé rebegő hálaszavai bizonyítják. Klinikai gyógymódokba beleszületett és beleszokott nemzedékünk csak mint utolsó szalmaszálba kapaszkodik

dr. Völgyesi gyógymódjába — mikor minden próbálkozás esődöt mondott! — és az a Wekerle Sándor uccai öreg ház, ha beszélni tudna, sok, sok testi és lelki betegről regélhetne, akiket dr. Völgyesi gyógymódja a halál pítvarából, a sír széléről rántott vissza egy hosszú, boldog, egészséges életre . . .

Dr. Molnár Ernő.

Néhai rabbi dr. Austerlitz Mayer

NÉHAI RABBI DR. AUSTERLITZ MAYER-ről, a dicső emlékeztető bártfai főrabbról, fia, dr. Austerlitz Vilmos bártfai orvos, v. egyetemi tanársegéd, nagyszabású emlékbeszédet tartott az eperjesi zsidó hitközség ünnepi közgyűlésén. Az emlékbeszédben, mely most nyomtatásban is megjelent, részletesen ismerteti néhai dr. Austerlitz rabbi életét és működését. Számtalan érdekes epizódot elevenít fel, melyek az elhunyt főrabbi kiváló műveltségéről, puritán jelleméről, ragyogó ékesszólásáról és nemesveretű humoráról tesznek tanúságot. A *Múlt és Jövő* már régebben megemlékezett a nagy tudósról, aki a történelmi nevezetességű Kismartonból származott és a giesseni egyetemen megszerezte a filozófia és a szabadművészetek doktori oklevelét. Disszertációját „a filozófia történetének tervszerűségéről” az egyetem világhírű professzorai nagy elismeréssel méltatták. Több mint félszázadon át viselte a főpapi tisztséget és 50 éves szolgálati jubileuma alkalmából nemcsak városában, hanem országszerte ünnepelték. 82 éves korában halt meg. Sírkövének héber feliratát maga szerkesztette meg, hogy a szokásos dicsőhimnuszokat halálában is elhárítsa magától.

VITÉZ BENÁJA HÁROM UTJA. A *Múlt és Jövő* erdélyi számában bővebben megemlékeztünk *Giszkalay János*nak, a kiváló zsidó poétának „Kis emberek és nagy gyermekek számára” írt mesekönyvéről, amely nem is mese, hanem a zsidó valóságok történeti szimbóluma. A régi bibliai élet körül szövődött meshagyományt dolgozta fel *Giszkalay*, de természetesen szabad folyást engedett fantáziájának. Talán itt-ott túlesapong is a képzelet, ahol a fékezés célszerűbb és artisztikusabb lett volna. De *Giszkalay* elsősorban zsidó tendenciák kidomborítására fektette a súlyt és ebből a szempontból bizonyára közelebb is jutott a célhoz. Vitéz Benája három útjának vannak részletei, amelyek valóban megindítóak. Kár, hogy a mesébe szőtt szép versek hatását kissé csökkenti a magyar-héber rímösszetétel, mint „cháj—táj” stb. *Giszkalay János* jó szolgálatot tett a magyar zsidó meseirodalomnak, amelynek termése bizony nem mondható túlságos bőnek. Meg kell emlékeznünk az érdekes illusztrációkról is, *Kóra Nándor* rajzairól, amelyek szépen egészítik ki a mesék hangulatát. A könyv a cluji Noar izléses kiállításában jelent meg.

VENETIANER LAJOS EMLÉKEZETE. Dr. *Kálmán Ödön* hitk. elnök és dr. *Friedmann Dénes* főrabbi tollából ily címen jelent meg az a két emlékezés, melyet a szerzők a Venetianer-arckép leleplezése alkalmából tartottak.

Ben-Cijon Zuckermann: A Dávid király-út Jeruzsálemben

Dr. Schick József newyorki rabbi

„THE KADDISH”. Compiled by Rev. dr. *Joseph Schick*. Dr. *Schick József*, az ónodi rabbi fia, aki a háború alatt mint táborigazgató szolgált, 6 év óta Newyorkban működik mint egy ottani konzervatív hitközség főrabbi. Jellemző arra a népszerűsége, melyet a fiatal rabbi új hazájában rövid idő alatt kivívott, hogy amerikai polgárrá avatása alkalmával Newyork város alpolgármestere és egyik parlamenti képviselője szerepeltek tanuként és hogy a newyorki városi közgyűléseket havonként egyszer ő szokta megnyitni egy angol imával. Most jelent meg „The Kaddish” című munkája, mely tárgyánál fogva általános érdeklődésre tarthat számot. A szerző édesanyja emlékének dedikálja művét e szavakkal: „Anyám emlékének, ki Judea hű leánya volt, kinek nagy szelleme halála után is tovább vezérli gyermekeit”. A mű nem egyéb, mint a *Kaddis* monográfiája. Részletesen foglalkozik a *Kaddis* történetével és lélektanával, a zsidó gyásszal, az élet céljával, a lélek halhatatlanságával, a feltámadással, a túlvilági élettel és külön két fejezetet szentel a *Kaddis* „hatalmának” és „pszichológiájának”.

OLL- HEGYRŐL

KIKERESZTELKEDETT MŰVESZEK TÖRTÉTESE.

Nem vagyunk hívei semmiféle inkvizíciónak. És ha nem tartjuk lélekemelőnek a középkori kutatást a kikeresztelkedettek lelki világáról, vajjon titokban nem tartanak-e még a zsidókkal, hogy ezért máglyára vigyék a bűnösöket, nem tartjuk helyénvalónak azt sem, hogy ma kutassuk a kikeresztelkedettekről, vajjon lélekben jó zsidók-e, ahogy ők maguk hangoztatják, természetesen csak — zsidók előtt, hogy ezért aztán megjutalmazzuk őket. Szeretjük az egyszerű ténymegállapításokat. Már pedig ez ahhoz az egyszerű igazsághoz vezet, hogy a pesti izr. hitközség, amikor a renegátság ellen való harcot hirdeti, nem adhat ugyanakkor megbízást éppen a renegát szobrásznak, hogy elkészítse a zsidó kórház nagy zsidó professzorának a szobrát. Elvégre vannak kiváló zsidó szobrászművészeink, akik talán nem egy állami vagy városi megbízástól esnek el azon a címen, hogy zsidók, hát akkor miért essenek el a pesti izr. hitközség megbízásától is azért, mert nem keresztelkedtek ki? Azonkívül van a hitközségnek bizonyos zsidó kultúrprogramja is, amely magában foglalná a zsidó kultúra támogatását. Lehetséges-e, hogy ez a támogatás abból álljon, hogy az összes kitűnő művészek közül kikeressék éppen a kikeresztelkedettet és azt ünnepejjék hivatalos pompával és disszél? Itt van a szobrászművészet nesztora, *Róna József*, aki már annyi dicsőséget hozott a zsidóságra és bibliai tárgyú műveinek egész sorozatába öntötte bele biblikus lelkének mélységes érzéseit. Mivel szolgált reá arra, hogyha már nagykoncepciójú zsidó hősi szoborművét, egy évtized nagy mesteri alkotását nem valósítják meg, hogy az ilyen kisebb hivatalos zsidó megbízásoktól is megfosszák? Itt van a fiatalabb generáció kitűnő mestere, *Gárdos Aladár*, akinek nagy kvalitásait szebbnél szebb szoborművek hirdetik. Részesülhet-e mellőzésben hivatalos zsidó fórumokon is azért, mert hűségesen kitart zsidósága mellett? És itt vannak a legfiatalabbak, ős zsidó tehetségek, akiket támogatni kellene s nem elidegeníteni és renegátságba kergetni! Nem vagyunk intoleránsak. A *Múlt és Jövő* mindig szóhoz juttatott kiváló nem-zsidó művészeket képben, szoborban, zenében és szavaltatban egyaránt. A művész születik, Isten kegyelméből kapta a tehetséget és nem tehet róla, hol és milyen körülmények közt született. Csak az ellen van kifogásunk, aki a születési

körülményeket kényelmesen korrigálja és a kifelé keresztény, befelé zsidó kettős szerepét játssza. A zsidó intézményeknek pedig vigyázniuk kell, nehogy közvetve a renegátság propagálóivá legyenek. A zsidó ritus, a zsidó temető sok művészi feladat lehetőségétől fosztja meg a zsidó művészt. Milyen érzelmek tölthetik el akkor, ha látja, hogy ahol művészi feladat kínálkozik, ott is éppen a renegátot választják ki. Nem fog-e arra gondolni, hogy a neolog zsidóknak jobban imponál a zsidó művész ha kikeresztelkedett?

A BOLYGÓ ZSIDÓ ÚJ TIPUSAI

jelennek meg ebben a zűrzavaros világban. A sorsnak különös játéka dobálódzik az emberekkel. Egyik megrendítő példa a következő: Egy tizenhatéves fiú keresett fel bennünket még a télen és rémült arccal mesélte el élete szomorú történetét. A palesztinai Szafedben (Cefath) született 1912-ben. Szülei Magyarországból vándoroltak ki a Szentföldre. Apja tóraíró és előimádkozó volt. Mikor a háború kitört, apja meghalt, anyja pedig hazamenekült a kisfiúval együtt Magyarországra. Itt meghalt az asszony is és az árva fiú jóemberek támogatásából élt, majd fölcseperedve, a makói jesiva növendéke lett. Tavaly ősszel egy „razzia” alkalmából elfogták a fiút és minthogy semmiféle okmánya nem volt, mint palesztinai születésű „idegen”, kiutasító végzést kapott. Mikor ennek eleget nem tett, — hisz nem volt hová menjen — elfogták és Budapestre hozták a toloncházba. Itt nyomorgott hónapokig, majd végzést kapott, hogy átteendő a határon hatóságnak való hivatalos átadás nélkül. Erre pedig egy téli estén kivitték a román határra, úgy éjfélkor és mutatták neki az irányt a havas réteken, merre kell mennie, míg majd rátalál valakire. Órákig bolyongott a fagyos éjszakában, kabát nélkül, lerongyolva, hajnalban megtalálta egy román járőr és letartóztatta. Hetekig volt elzárva, folyt a vizsgálat, míg megállapítást nyert, hogy a fiú nem önszántából szökött át a határon. Ezután egy hideg februári éjjelen kivitték a határhoz és megmutatták a havas mezőkön, merre kell mennie vissza Magyarországra. Egész éjjel járt hóban, fagyban, míg sikerült „hont foglalni” és egyelőre titokban elkerülni a toloncházat. Minthogy semmi okmánya nincs, az angol konzulátus nem adhatott neki palesztinai vizumot sem, de költsége sem lett volna a nagy útra és így egyelőre országok határai között bujdosik, mint ifjú Ahasvér keresve menedéket és várva letartóztatását és további ide-oda-toloncolását. Jó emberek most felruházták és szereztek neki ideiglenes tartózkodási engedélyt Bécsben, míg megszerzi az okmányait. De honnan és hogyan?

ANTISZEMITA PLAKÁTOK LONDONBAN.

„Tehát Londonban is!” — kiáltanak fel csodálkozva azok, akik a zsidókérdés és az antiszemitizmus egész ügyét már a muzeumba ítélték. Igen, még Londonban is! — mondják azok, akik tudják, hogy mi sem könnyebb, mint népszenvédelvényeket ébresztgetni és ép azért nincs lezárva a zsidógyűlölet problémája sem. „Kerüljétek a zsidók boltjait.” Ezt plakatírozták ki a londoni Hyde-park padjaira és illatosan virágzó élő fáira. Persze, hogy a rendőrség azonnal akcióba lépett és megállapítást nyert, hogy jól öltözött hölgyek és urak ragasztották ki a plakátokat. Le is kaparták gyorsan a rend őrei és az ügy csak a sajtóban vert nagyobb hullámokat.

Kitűnő minőségű

Hutter szarvas szappan

כשר

Kapható

minden fűszer- és festékkereskedésben.

Gyártja a budapesti orth. hitközség rabbínatusának felügyelete mellett:

Hutter József Szappangyár — Olajipar Részvénytársaság

Budapest, VII., Erzsébet körút 6. Tel.: J 461-92, 93, 94, 408-92

A „FÖLFEGYVERZETT PESTI MAKKABEUSOK”. A Makkabea jubileumára a *Zsidó Szemle* rendkívül tartalmas ünnepi számot adott ki, amelyben főleleveníti a Makkabeával kapcsolatos eseményeket és epizódokat. Ebből az alkalomból meginterjuvolta dr. Patai Józsefet, aki elmondotta a következő érdekes élményét: A kommun bukása után, a nemzeti hadsereg bevonulása előtt riasztó hírek nyugtalanítottak Budapestet. Ekkor a pesti zsidóság küldöttsége kereste fel *Horthy* fővezért Siófokon. A küldöttség tagjai voltak: tiszasüryi *Polnay* Jenő volt miniszter, báró *Kohner* Adolf, *Frankl* Adolf, az orthodox iroda elnöke, *Vészi* József és *Patai* József. A küldöttség fel volt szerelve mindazokkal a dokumentumokkal, amelyek a zsidóság ellen terjesztett vádakát adatszerűen cáfolják. A fővezér szívélyesen fogadta a küldöttséget, meghallgatta az összes aggályokat és argumentumokat. Beszélgetés közben szóba kerül a „demokraták készülődése”, amiről úgylátszik hamis jelentés érkezett. Allítólag *Vázsonyi* kijelentette volna, hogy a nemzeti hadsereg csak az ő holttestén keresztül jöhet be Budapestre. *Vészi* József ízekre szedte ennek a jelentésnek nevetséges voltát. Ugyancsak *Vészi* hangoztatta, hogy a zsidók épp annyit szenvedtek a kommunától, mint a keresztény polgárok. „Sőt egy zsidó diák lőtt reá Szolnokon Szamuelyre és életével lakolt bátorságáért, miért nem akadt a mostani hősök között valaki, aki akkor végzett volna a kommun zsarnokaival?”. Ezután hirtelen szóba kerültek a pesti „makkabeusok”, akik a fővezérhez érkezett jelentés szerint, titokban fölfegyverkeztek a nemzeti hadsereg ellen. Erre a „szakkérdésre” *Patai* József felelt és megadta a fővezérnek a felvilágosítást a Makkabeáról, amelynek összes évfolyamaiból egyetlen századot sem lehetne kiállítani, különösen a háború után, amikor több makkabeus el is esett a harctéren a hazáért. Így szerepelt a történeti napokban a „Makkabea” mint hatalmas fegyveres titkos csapat — legalább egy jelentésben.

A KÖLNI VILÁGSAJTÓKIÁLLÍTÁS vezetősége közli velünk, hogy csak téves információ alapján lehet az *Egyenlőség* c. hetilap egyik legutóbbi cikkének ama állítása, mely szerint a kiállításon a magyarországi zsidó sajtót egyedül az *Egyenlőség* képviseli. A kiállításnak semmi oka sem volna ilyen egyoldalú bemutatásra. Hiszen a zsidó pavillon vezetősége a *Múlt és Jövőt* kérte föl a magyarországi anyagnak összeállítására és ez beküldte nemcsak az *Egyenlőséget*, hanem az összes magyarországi zsidó hetilapokat és folyóiratokat, amelyek mind egyformán vannak kiállítva, a *Múlt és Jövő*-ből pedig mint művészi folyóirathoz, egész évfolyamokat is mutatnak, részben a sajtó, részben a grafikai osztályon. A kiállítás jelentése főleg az, hogy dr. *Patai* József közbenjárására a Pesti Izr. Hitközség is belépett a fontos kulturális missziójú világkiállítást támogató nagy hitközségek sorába.

THESAURUS PHILOSOPHICUS LINGUAE HEBRAICAE. Jakob Klatzkin „Philosophisches Lexikon des hebräischen Schrifttums”, című az „Eschkol” Berlinben megjelenő művéből most adták ki a második kötetet (az M betűig). A két utolsó kötet már sajtó alatt van. A negyedik kötet kimerítő regisztert hoz a német és angol filozófiai kifejezésekről megjelölve mindenütt a megfelelő héber fordítást.

KRÓNKA KES-ÖZEMLE

HERZL-GYÁSZÜNNEP A PESTI IZR. HITKÖZSÉG DISZTERMÉBEN. Azután, hogy *Kaszab* Aladár nagyszabású elnöki beköszöntőjében a hitközség székházának szomszédságában született nagy *Herzl* Tivardart idézte, nem lehetett többé kétség benne, hogy a hitközség dísztermét nem fogják többé elzárni *Herzl* szelleme elől, mint ahogy ezt tíz éven át tették. Az idei *Herzl*-gyászünnep méltó keretekben a pompásan restaurált és megnagyobbított díszteremben folyt le. Dr. *Ostern* elnöki megnyitója, *Spitzer* J. főkantorgyászéneke után *Beregi* Ármin méltatta nagy vonalakban *Herzl* egyéniségének jelentőségét, *Bokor* Endre Giszkalay Jánosnak „A messiás heroldja” című versét szavalta. Az ünnepély *Tisbi* Illés mélyhatású héber zárószavával ért véget.

TANÍTÓI JUBILEUM. Ritka szép ünnepségben részesítette a tabi izr. hitközség *Kuttner* Miksa igazgató-tanítóját, a kiváló pedagógust, tanítói működésének 25 éves jubileuma alkalmából. A hitközség aprajagya, jelenlegi és volt tanítványai, barátainak és tisztelőinek nagy serege gyűlt össze június 24-én, hogy szeretetének és ragaszkodásának igaz tanujelét adja. Az ünnepséget megelőző iskolavizsgáról a nagyszámú közönség az iskola dísztermébe vonult át, ahol a helybeli levéltár éneke után *Weil* és *Löwy* urak az iskolaszék és hitközség nevében üdvözölték *Kuttner* tanítót. Ezután mostani tanítványai nevében *Neumann* J. és *Klein* A., volt tanítványai nevében *Klein* Miksa üdvözölték a jubilánst. Majd *Kálmán* Jenő, Tab országgyűlési képviselője üdvözölte. Miután még a helybeli iskolák nevében *Küffer* ev. tanító szólalt fel, maga a jubiláns emelkedett szólásra, megköszönve a meleg és szíves üdvözlést. Meghatódott szavai után még az ismert 85 éves pápai tanár, *Márton* Jenő, az ünnepelt nagybátyja mondott köszönetet és elismerést a tabi hitközségnek, mely ennyire megbecsüli tanítóját. Hogy a jubileumot minél emlékezetesebbé tegyék az ünnepeltnek, tanítványai, a Palesztinát járt *Herzog* Annus lelkes kezdeményezésére, gyűjtést indítottak, melynek eredményéből *Kuttner* tanítónak egy Palesztina-utat tesznek lehetővé. Nemes példája a megajándékozásnak, melyet más községek is követhetnének!

ארטה כשר

„CERES” ételzsír

a szokott kiváló minőségben minden fűszer-, csemege- és élelmiszerüzletben kapható.

HUTTER JÓZSEF
Szappangyár-Olajipar Rt.

Budapest, VII. ker., Erzsébet körút 6. sz.

Telefon: J. 461-62, 93, 94 J. 408-92

Löw Immanuel főrabbi és Bátky László esztergomi kanonok felsőkázi tagok beszélgetnek a Felsőház társalgójában

SZENTFÖLDI ÜDVÖZLET KASZAB ALADÁR-NAK. A magyarországi származású palesztinaiak összegyűltek Tel-Avivban dr. Edelstein és dr. Farkas főrabbi fogadására. Ebből az alkalomból üdvözlő táviratot küldtek Kaszab Aladárnak, a pesti hitközség választó közgyűlésén tartott elnöki programbeszédjének visszhangjául. Az üdvözlő iraton *Seelenfreund* pompás keleti stílusú rajza keretébe foglalta Patai József „Csókoljatok habok” című versét, amelyet a költő első palesztinai útján írt. Kaszab Aladár meglehetősen hangú levélben köszönte meg a palesztinai testvéri üdvözlőt.

A ZSIDÓ-KÓRHÁZ ÚJ FŐORVOSAI. A Benedikt professzor halálával megüresedett belgyógyászati osztályt a pesti hitközség három részre osztotta, hogy ezzel működési teret nyújtson három kiváló belgyógyásznak, akik a pesti zsidó kórház jó hírnevét csak emelni fogják. Dr. Lévy Lajos, dr. Biedermann János, dr. Fodor Imre külön-külön önálló osztályt vezetnek a belgyógyászatban, ahol így a legjobb erők koncentráltak.

AZ ORSZ. IZR. TANÍTÓEGYESÜLET július 4-ikén tartotta rendes közgyűlését a pesti hitközség székházának dísztermében. Schichtanc Armin elnöki megnyitója után Benedek Ábrahám titkári jelentése számolt be a legfontosabb eseményekről. Adler Simon az év nagy halottjairól emlékezett meg. Neumann Albert (Nyíregyháza) az új tantervről tartott igen értékes előadást, tekintettel a zsidó iskola különleges feladataira. Az előadáshoz számosan hozzászóltak, Ábrányi Aladár az Egyesület válságos helyzetéről számolt be. Délután tisztujítás következett. A régi vezetőséget újból lelkesedéssel megválasztották.

AZ UJPESTI HITKÖZSÉG A PRO PALESZTINA ÉLÉN. Ama hitközségek között, amelyek a Palesztina-munkát a zsidóság becsületbeli köteletségének hirdetik, a legmesszebb ment el a kötelességteljesítés terén az ujbpesti izr. hitközség, amely egész hivatalos apparátusával, vezetőségének teljes létszámával állott a szent munka szolgálatába. A hitközség dísztermében történt ünnepélyes formában a megalakulás. Dr. Kálmán Ödön, a hitközség lelkes és agilis elnöke nyitotta meg az ülést meleg, buzdító szavakkal, majd üdvözlölte a Szövetség központjának képviselőit és felkérte dr. Patai Józsefet a Pro Palesztina céljainak ismertetésére. Patai rámutatott azokra az előadásaira, amelyeket évről évre az ujbpesti zsidóság meghívására ugyanezen a helyen tartott. Itt ismerik a Palesztina-

probléma lényegét, haladását. Szeretettel köszönti az ujbpesti zsidóságot nyílt és férfias elhatározásához, hogy a Palesztina-ügyet egész hivatalos presztízsével akarja támogatni. Dr. Pfeiffer Ignác műegyetemi tanár a zsidó nép becsületének megmentését látja a Palesztina-munkában. Ehhez semmilyen gyanúsításokkal hozzáférkezni nem lehet. A tiszta lelkiismeret kérdése ez. Dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos a befektetők és történelhamisítók ellen érvelt éles logikával és zsidó szívbeli argumentumokkal. Székely Béla az ujbpesti zsidóság történelmi lépését méltatta lendületes szavakkal, dr. Szónyi Géza a jeruzsálemi központ üdvözlét tolmácsolta, Gábor Ignác a Szövetség főtitkára a gyakorlati teendőkre adott értékes útbaigazításokat. Aschner Dávid szívhez szóló rövid szavai után Reisz Gábor igen talpraesett logikai fejtegetésekkel cáfolta a Palesztina-munka ellen felhozott vádakat. Majd megejtették a Pro Palesztina választásokat. Elnök lett dr. Kálmán Ödön, az ujbpesti hitközség elnöke. Társelnökök: dr. Lissauer Lajos, Barta Dezső, Aschner Dávid, dr. Friedmann Dénes, dr. Friedmann Mór, Ehrenvald Vilmos, dr. Szigeti Gyula, Blockner Gyula, dr. Fischer Izidor, dr. Kis Sándor, Ludvig II. Endre, Reisz Gábor. Főtitkár: dr. Waller Antal. Titkár: Grotto Ödön. Pénztáros: Szemere Ernő. Ellenőrök: Gömöri Vilmos, Reichardt Sándor, Weiss Lajos. Ügyész: dr. Szűcs András.

AZ EPERJESI JOINT nagyszerű estjén Fehér Arthur pompás műsorának keretében humoros számok kiváló interpretálásával egész új oldalról mutatkozott be. Az előadott költők között volt: a szlovenszko *Sebesi Ernő*, akinek „Régi rejtély” című, a *Múlt és Jövő*-ben megjelent verse igen nagy tetszésben részesült. Az estély kiváló megrendezése Stark Zsigmondné elnök nagyszerű hozzáértését és önfeláldozó agilitását dicséri.

DÉNES SÁNDOR: UJSÁGOT IROK. Igen érdekes gyűjteménybe foglalta össze Dénes Sándor az ismert nevű publicista szétszórtan megjelent legutóbbi írásait. Csak azt vette fel a könyvbe, ami fölül emelkedik a napi aktualitásokon és méltán igényt tarthat a megőrzésre. Amit Dénes Sándor Kafka Margitról, Bródy Sándorról, Szép Ernőről személyes tapasztalatok és kapcsolatok alapján elmond, valóban irodalomtörténeti értékű. A többi írásai pedig kedves novellák, frappáns rajzok és regénytörödékek, ötletes kritikai megjegyzések, amelyek egy csokorba gyűjtve élvezetes olvasmányt nyújtanak. Az izlésesen kiállított könyv kitűnő címlapját Krausz Ilonka rajzolta.

ROTHSCHILD UJABB NAGY ADOMÁNYA. Edmund Rothschild báró, a legtöbb szentföldi kolónia alapítója 18.000 angol fontot adományozott a palesztinai héber iskolaügy támogatására.

DR. FARKAS JÓZSEF ELŐADÁSA SZENTFÖLDI UTJÁRÓL. A pesti hitközség Páva uccai templomkörzete méltó módon fogadta a Szentföldről hazatért főrabbiját. A kulturbizottság kultúrelőadás és utóistentisztelet keretében adott alkalmat dr. Farkas Józsefnek, hogy útján szerzett tapasztalatait hívei előtt ismertesse. Dr. Epstein Manó elnöki megnyitójában melegen üdvözölte a főrabbit és szólt a Szentföld jelentőségéről, a zsidóság szent örökségéről, amelyet a népek Szövetsége ismét a zsidóságnak juttatott. Dr. Farkas eleven képet festett a mai Palesztináról. „A zsidó nép jövője a feltámadó Szentföld” — mondotta. „Milyen lélekemelő, amikor a palesztinai határhoz érve megjelenik a héber szalagos ellenőr és héberül kéri a jegyeket! Igazi szombatot is csak ott láttam. Visszajöttem hittel, reménnyel”. Vass Lajos kormányfőtanácsos elnök szép héber idézetekkel fűszerezett beszédben fejezte ki a közönség köszönetét a főrabbinak.

A BODROGKERESZTURI CSODARABBIRÓL. „Reb Sájale” néven ismerték, tisztelték és szerették a bodrogkeresztúri csodarabbit Magyarországon és a szomszéd országokban. Három évvel ezelőtt költözött el az örökélet birodalmába a nagy caddik, aki ötven éven át képviselte a chaszidizmust Magyarországon. Most egyik hűséges tanítványa, Günzler József egy érdekes könyvet adott ki, melyben a bodrogkeresztúri csodarabbi csodálatos életét, működését, a személyéhez fűződő érdekes mondásokat és epizódokat írja le „*Széfer mé-beér Jesajohu*” címen (Jesájohu kútjának vize). A könyvből megtudjuk, hogy Reb Sájale polgári nevén Steiner Sájé 1851-ben született Zborón és ifjúkorát a lizskai csodarabbi házában töltötte, ki őt kegyeibe fogadta, tanította és fölnevelte. Halála előtt így búcsúzott el Sájalestől: „Miattad nem aggódom, téged már ismernek az egész világon”. A lizskai csodarabbi jóslata beteljesedett. Reb Sájale ötven éven át töltötte be a rabbi hivatását Bodrogkeresztúron és feleségével, a „Rebbeen”-nel együtt az egész ország zsidóságának jóltője volt. Felesége reggeltől estig süttött-főzött a szegényeknek, de maga szombat és ünnepnapot kivéve, nem evett húst. Reb Sájale is nagyon egyszerű, szerény életmódot folytatott és a hívei között az általa összegyűjtött adományokat, melyek nagy összegekre rúgtak, az utolsó fillérig a szűkölködők között osztotta szét. Érdekes az is, hogy a chaszidok chaszidja mindig esendesen imádkozott és imaszékén mozdulatlanul ült az imaházban. Szerénysége mintaszerű volt, az uccán előre köszönt zsidónak és nem-zsidónak egyaránt. A szentpap mindig jókedvű volt, senkise látta őt szomorúan. Csak egyszer volt szomorú, mikor a „rebbeen” meghalt. Másfél év múlva ő is követte hűséges életpárját és önfeláldozó munkatársát. Günzler József könyvében a tanítvány rajongásával, de tárgyilagos igazságszeretettel rajzolta meg mestere alakját és örökítette meg emlékét. (A mű a szerzőnél kapható Bodrogkeresztúron.) (Dfj.)

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG POLGÁRI FIÜSKOLÁJA f. é. augusztus hó folyamán új helyiségbe, a volt Siketnémák Intézetének épületébe (VII., Bethlen tér 2. sz.) költözik. A szeptember havi pótbeiratásokat már az új épületben végzik. Az új intézet egészséges fekvésével, világos, levegős termeivel, tágas udvarával, szép kertjével a főváros egyik legszebb polgári iskolája lesz.

AZ ORSZ. IZR. TANÍTÓKÉPZŐINTÉZET KANTORTANFOLYAMA igen hasznos és életrevaló intézménynek bizonyult. Négyen vizsgáztak és kaptak külön kántori oklevelet ebben a tanévben e tanfolyamon, amelyen a kitűzött célnak megfelelően és a vizsgálóbizottság helyes intenciói szerint főleg az egyszerű, de értelmes és izléses, minden fölösleges cikornya nélkül való előadásra fektetik a súlyt. Az intézet tudós igazgatója: dr. Szemere Samu az ő ismert önzetlen ügyszeretetével azon buzgólkodik, hogy a kántortanfolyam megszilárdítását, rendszeres állandósítását bizonyos lehetőségeknek előteremtésével biztosítsa. Önzellen és szép munkájáért a tanfolyam kitűnő tanárai: Stroke Henrik és Csillag Lipót külön dicséretet érdemelnek.

A MIKÉFE KÖSZÖNETE. A „Múlt és Jövő” Nagytekintélyű Szerkesztőségének, Budapest. Egyesületünk f. év július 1-én tartott közgyűlésén igaz elismeréssel adózott a Nagytekintélyű Szerkesztőségnek egyesületünkkel szemben tanúsított ama nemes készségért, mely lehetővé tette, hogy jótékony célú intézményünkre vonatkozó közleményeinket nb. lapjukban közölték, melyért a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. Amidőn ezt a Nagytekintélyű Szerkesztőséggel van szerencsénk közölni, kérjük, fogadják úgy a magunk, valamint szegénysorsú és árva védeenceink mély háláját és bensőséges köszönetét. Intézményünket és annak árváit a Nagytekintélyű Szerkesztőségnek további kegyes pártfogásába és jóindulatába ajánlva, vagyunk kiváló tisztelettel és igaz nagyra-beesüléssel: a Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület igazg.-választmánya: Fellner Leó ügyv. al-elnök, Klein Gyuláné társelnök, Kertész Ödön igazgató.

BÉCSI MŰVELT ZSIDÓ CSALÁD teljes ellátásra magához venne diákok. A levelezést szíveségből közvetíti: Ludwig Bato, Wien III, Bechardgasse 17.

LLOYD TRIESTINO

Palesztinába

és

Egyiptomba

hetenkinti expresszjáratok

„Helouan” és „Vienna” luxusgőzösökkel

Triestből Kairóba 3 nap,
Jaffába 4 nap alatt.

Részletes felvilágosítással szolgál a társaság budapesti irodája:

VII., Thököly út 2. és
IV., Váci ucca 27/29.

A MULT ÉS JÖVŐ ERDELYI ÉS BÁNÁTI ELŐFIZETŐI bizonyára örömmel veszik tudomásul a hírt, hogy Románia belügyminisztere Bukarestben 1928 június 26-án kelt 522 számú rendeletével megengedte, hogy a *Mult és Jövő* művészeti és szépirodalmi folyóirat, amely hasábjairól mindenféle politikát kizár, beküldhető legyen Budapestről Romániába. Ez az engedély nagyfokú megkönnyítést jelent a folyóirat expedíciója szempontjából, mert így szeptembertől kezdve a budapesti megjelenéssel egyidejűleg, minden hó elsején eljut a *Mult és Jövő* romániai előfizetőinkhez is, amit eddig a külön kolozsvári szedés és ki nyomás természetesen késleltetett. Azonkívül az egy séges kiadás technikai megoldása lehetővé teszi, hogy erdélyi és bánáti előfizetőink is ezentul a *Mult és Jövő* tökéletesebb kivitelű példányait kapják, ami állandó értékű és megőrzésre szánt művészi folyóiratnál nagy fontossággal bír. Természetes, hogy ezentul is fokozottabb súlyt helyezünk az erdélyi zsidó élet méltó ismertetésére, mely rovatért továbbra is Tibor Dénes, erdélyi szerkesztőnk felelős. Csehszlovákiai és Jugoszláviai hírrovatunkat Fodor Dezső és Fodor Fülöp szerkesztik. A *Mult és Jövő* szerkesztőségének és kiadóhivatalának címe: Budapest VI, Révay ucca 14.

HAJDU MIKLÓS SZERTARTASÜGYI ELŐLJARÓHELYETTES. A pesti izr. hitközség évtizedes mulasztást tett jóvá, mikor dr. Hajdu Miklóst megválasztotta nemcsak választmányi taggá, hanem a szertartási ügyosztály előljáróhelyettesévé is. Ép a mai számában emlékezik meg a *Mult és Jövő* Hajdu Miklós új könyvéről, amely a zsidó vallási élet poézisét tárja fel. Aki annyit merített a templomból, a szertartások költészetéből, annak ott a helye abban az ügyosztályban, ahol az ő zsidó tudása és érzése nagy szolgálatot tehet az ügyeknek. Dr. Hajdu Marcel a pesti hitközség enőkhelyettese, a szertartási ügyek kitűnő előljárója méltó munkatársat talál dr. Hajdu Miklósban.

SCHUBERT-EST MOHACSON. A mohácsi izr. Leányönképzőkör Schubert centennáriuma alkalmából fényesen sikerült művésztét rendezett. Dr. Popper Manó előadása nyitotta meg. Ezt követte a „Zenestély Schubertnél” című előkép, melynek keretében a halhatatlan zeneszerző legkiválóbb zeneműveit szó laltatták meg Führer Ferenc, Adler Sándor, dr. Berger Lászlóné, Fischhof Lajosné. Az énekszámokat zongorán Fischhof Lajosné Vida Juci és hegedűn Káldor Jenő kísérte.

Zartós ondolálás, hónapokig eltart, garantálva. Kénné hajfestés, leszállított árak
KRANITZ A. IV. Párisi ucca 5 (a főpostával szemben) **Telefon 122—58**

NEIGER נִיגֶר ÉTTERMEI

A magyar zsidóság találkozó helye.
 Speciális ételek. Figyelmes kiszolgálás.
 Lakodalmak részére külön díszterem.
 Polgári árak.
BUDAPEST, VI., TERÉZ KÖRUT 4. SZ.

Templomi himzések

készít művészi kivitelben **HERZ EMMA** aranyhímző műterme. Az aranyéremkereszt tulajdonosa Ó kir. Fensége Augusztá főhercegnő udv. szállítója. Ó kir. Fensége József főherceg kam. szállítója
BUDAPEST, IV. KOSSUTH LAJOS UCCA 3, I. EM.
 Telefon József 454—84

S Z Ű L Ő K,

kik a magyar kultúrát és a külföldi nevelőintézetek nyelvoktatási eredményét egyesíteni kívánják, leányaik továbbképzése céljából forduljanak prospektusért

VERŐ ADÉC

leánynevelőintézetének igazgatóságához,
 Június hó végétől Budapest legszebb villanegyedében,
 VI., Vilma királyné út (Fasor) 50.

29. TANÉV

Kerti pálya lég- és ritmikus tornához. Tetőterasz napfürdéshez. Nyilv. jogú kereskedelmi és továbbképző tanfolyamok. Korlátolt létszám. Elsőrangú tanerők és nyelvmenterek. Polgári árak mellékdíjak nélkül. Vallásos nevelés. Orth. kóser ellátás. Telefon: T. 288—13.

az új vékony kaucsukcipősarok.
 Tegyük az elegáns női cipőkre.

Budapest!**Orth. kóser vendéglő!****Gleichenberg!**

Ezuton hozzuk tudomására igen tisztelt vendégeinknek és a Gleichenbergben fürdőző közönségnek, hogy

Gleichenbergben is éttermet és szállodát nyitottunk.

Törekvésünk a jövőben is odairányul, hogy az igen tisztelt közönség a rituális követelményeknek minden tekintetben megfelelő és ízletesen készített ételekhez jusson.

BUDAPEST
VII., Kazinczy ucca 57.

GOLDMANN ÉTTEREM

GLEICHENBERG
Hotel Theresien Hof

HAZASSAG. Weisz Terka és Liebermann Henrik Sátorajaujhelyből házasságot kötöttek.

HYMEN. Steinberger Zsigmond Budapest és Herczog Szerénke Mezőtur jegyesek.

Lőwy Ignác Demecser, Szabolcs megye, eljegyezte Heimann Olga kisasszonyt, Heimann Sélíg nagykereskedő leányát Forró-Encsről.

FARKASHÁZI MIKLÓS FESTŐMŰVÉSZ, akinek sokoldalú és egyéni grafikai munkáival legutóbb foglalkoztunk, kevéssel budapesti kiállításának befejezése után, Németországba vitte az utolsó években készült java termését. Utjának első állomása Köln volt és ebben a komoly, súlyos léptű német kultúrvárosban úgy fogadták a fiatal magyar művész kiállítását, mint az európai lélek egy egészen sajátos, váratlan és nagyszabású jelentkezését. A legnagyobb kölni lapok — köztük Németország néhány legelőkelőbb sajtóorgánuma — közlik reprodukcióban azokat a képeket, amelyek közül több nemrég a *Mult és Jövő*-ben jelent meg és valósággal a lelkesedés hangján írnak Farkasházi művészetéről, amelyet gazdagságában és igazságában Chagall és Grigoriew művészetével vetnek össze.

A „ZSIDÓ UJSAG“ a magyar orthodox zsidóság egyetlen és közkedvelt hetilapja. Óriási elterjedtsége folytán a legkomolyabb hirdetési orgánom. Előfizetési díja félévre 10 pengő, egész évre 20 pengő. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest VII., Sip ucca 10. Telefon: J. 425—90.

MÁRTON JENŐ FIÚINTERNÁTUSA

Budapest, VI., Andrássy út 95. (Villasor)

TELEFON: T. 125—43.

Bennlakó és bejáró
elemi, közép-, polgári és felsőkereskedelmi
iskolai tanulók számára.

כשר konyha

XX. tanév.

Prospektus.

A ZOMBORI CHEVRA KADISA jubileumi ünnepélye június 17-ikén ment végbe, nagy érdeklődés mellett. Számos hitközség küldte el a képviselőt. Megjelent az országos főrabbi: dr. Alkalay Izsák, számos környékbeli rabbi. Az ünnepély délelőtt vette a kezdetét a temetőben, ahol az újonnan felépült „cidduk-hadin“ házat avatta fel a százéves chevra kadisa. Az avatóbeszédet dr. Fischer Mihály főrabbi mondta, beszéltek továbbá: Frankl Miksa az építőbizottság részéről, Vámosi Jenő, a chevra kadisa elnöke és Vámoscher Andor, a hitközség elnöke. Délután volt az ünnepi istentisztelet, amelyen a zombori zsidóságon és a vidéki kiküldetteken kívül megjelentek a megyei és a városi hatóságok, valamint az egyes felekezetek és egyéb társadalmi intézmények képviselői. Dr. Guttmann Simon főrabbi nagy ünnepi beszédében többek között kifejtette: „Chevra Kadisa Szent Egyet. Szent nem csupán azért, mert könnyeket szárít, mert fájdalmat gyógyít, mert éhséget csillapít s mert szenvedést enyhít. De szent legfőképpen azért, mert ott áll a letűnő nemzedékek koporsója mellett s a feltámadó új nemzedékek bölcsője felett s átviszi és átmenti az egyik nemzedékből a másik nemzedékbe azt, ami örökké szép és örökké igaz az örök nép erkölcsi világában, hogy a folytonosan cserélődő és váltakozó nemzedékek és kultúrák körforgásában örökké fennmaradjon az, amit Isten is örökkévalónak tceemtett: Izrael...“ Utána dr. Alkalay Izsák országos főrabbi mondott nagy beszédet, áldást kért a hitközség és a város intézményeire. Az ünnepély alkalmából az „Izrael“ című hetilap ünnepi számot adott ki, amelynek legérdekesebb képe a százéves chevra-könyvnek illusztrált címlapja.

ARANYSZÓKE lesz, ha Eisner-féle Eau Radeuse-t használ, 1.60 pengő. Barna vagy fekete hajat nyer az Eisner-féle dió kivonattól, 1.60 pengő. Eisner-drogéria, Andrássy-út 37.

Női tavaszi uccai és alkalmi

DIVATCIPŐK

Mindennemű fonott és szövött, valamint gyönyörű iparművészileg festett

BOCSKORCIPŐK

Divatos fekete és színes

FÉRFICIPŐK

VIII. Rákóczi út 1. sz.

A régi Nemzeti Színház helyén.

Hajszálak

kiírtása hölgyeknek arcról, karról. Ráncok, szeplők, pattanások, összes szépséghibák szakszerű kezelése. Szemölcsirtás. Pollák Sarolta kozmetikai intézete, VI., Andrássy út 38, I. emelet „MIRACLE“ hajeltávolítószer szétküldése utasítással. ~ 25 éve legfőkétebb.

Lohr Mária-Kronfusz vegytisztító és kelmefestő

Telefon: József 302—37

Gyár és központ: VIII., BAROSS UCCA 85.

Telefon: József 302—37

„ABRAHAM KUTJAI“ (Beérot Abraham) címmel gyűjti össze Abraham Cvi Klein néhai szilasházi rabbi responsumait fia dr. Klein Sámuel érsekújvári főrabbi, a jeruzsálemi héber egyetem nagyhírű professzora. A mű bevezetésül rövid életrajzot ad a szerzőről, aki Györkönyben született 1853-ban, a „Kszav Szófer“ tanítványa volt és 1874 óta egészen haláláig, 1927-ig töltötte be a rabbiszéket Szilasháson. Rabbiságának 53 esztendeje alatt tanult és tanított, mindenfelől fordultak hozzá halachikus kérdésekkel, mikre nagy alaposággal felelt. Általában széles látókörrel és humánus felfogásról tanuskodnak ezek a responsumok. A fekete gyászruha viseletéről kijelenti, hogy az nem „chukasz hagój“, mert már a Talmud idejében is feketét öltöttek a gyász jeléül. A Patronage Egyesület támogatásáról az a véleménye, hogy orthodox szempontból is helyes, mert így a vallásos zsidók elősegítik a gyermekeknek igaz vallásos szellemben való nevelését és ez fontosabb, mint az „orthodox-neológ keveredés veszedelme“.

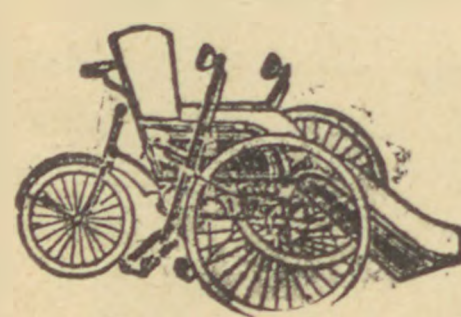
AZ IZR. SZÜNIDEI GYERMEKTELEP EGYESÜLET f. évi május 31-én tartotta meg nagyszámú előkelő közönség jelenlétében rendes évi közgyűlését. Dr. Grauer Vilmos elnök indítványára a közgyűlés üdvözlő iratot küldött dr. Fischer Gyula egyházi elnöknek, ki a közelmúltban súlyos betegségből épült fel és szeretettel üdvözölte az Amsterdamban tartózkodó Kálmán Henrik kinestári főtanácsos társelnököt, aki áldozatkészségével több száz gyermek nyaraltatását tette lehetővé. Blücher József ügyvezető-elnök évi jelentésének és propagandatervezetének és a Galambos Jenő főtitkár által beterjesztett költségvetésnek elfogadása után Bisseliches Mózes választmányi tag méltatta dr. Grauer Vilmos egyesületi elnök kiváló érdemeit.

GÁBOR VILMOS fővárosi ékszerész és neje szül. Tillemann Janka, maguk részéről is kifejezést akartak adni a nagyváradi hittestvérek iránti együttérzésüknek és ezért abból az alkalomból, hogy dr. Kecskeméti Lipót, a nagyváradiak tudós főpapja Budapesten tartózkodott, fölkeresték és nagyértékű ezüst tóra-

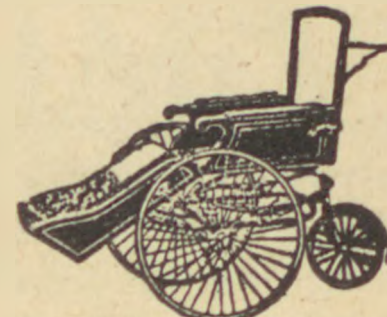
diszeket ajánlottak fel a pesti hitközség által adományozott széferre: gyönyörű ezüstkoronát, melyet nyolc oroszán tart, a koronán levő kis csengőket pedig nyolc szarvas díszíti. Ezenkívül nagyértékű ezüst pajzsral is feldíszítették a tórát. Dr. Kecskeméti Lipót főrabbi meghatva köszönte meg Gábor Vilmosnak és nejének gyönyörű adományait.

RABBIVÁLASZTÁS. Az Első Budapesti Izraelita Szeret. Koma Egylet eddigi rabbijának, Herskovics Dávidnak a budapesti Talmud Egylet rabbijává történt megválasztása folytán megüresedett rabbiállásra, április 29-én egyhangú lelkesedéssel a nagynevű, néhai Eppler Mór fiát, Eppler Izidort választotta temploma rabbijává. Nevezett testvéröccse Eppler Sándornak, a pesti izr. hitközség népszerű főtitkárhelyettesének, tanítványa és unokaöccse Sussmann Viktor budapesti rabbinak. A megválasztott rabbit küldöttség hívta a gyűlésbe, ahol Tannenbaum Mór elnök lelkes beszédben üdvözölte. A rabbi ezután hatásos beszédben köszönte meg megválasztását és rövid vonásokban összefoglalva vázolta programját, amely mély hatást gyakorolt a jelenlévőkre. Az ünnepélyes beiktatás 1928 május 19-én, szombaton volt az egylet templomában (Lónyay ucca 15).

GRÓF JENŐ

speciális
betegkocsi
gyártó

Budapest, VIII., József u. 54. Telefon: J. 328—14.

ספרים מלימים Héber és magyar Könyvek

az ország összes iskolái részére is kaphatók.
Héber könyveket legmagasabb árban vesz

MÜLLER könyvkereskedő, Laudon ucca 2

Szőnyegek butorok

pormentesítését, mosását,
javítását, megóvását,

megőrzését »Garde Meuble«
és szállítását

jutányosan vállalja a

Fischer Vacuum r.-t.

VII., Dob ucca 90.

Telefon: J. 310-72, 360-88.

Dr. Lázár Piroška nyári üdülője BALATONLELLÉN

Balatonparti villák.

Saját strand.

Szigorúan rituális ellátás.

Jelentkezés: Budapest, V., Személynök ucca 21.
Leányliceum. Fortbildungsschule. Leányinternátus

SIRKÖVEK

TELEFON: J. 359—61.

מצבה

PFEIFER ÉS HESZKY

KÖFARAGÓMESTEREK

BUDAPEST, X. KERÜLET, KOZMA UCCA 7.

UJTEMETŐ, VILLAMOS-MEGÁLLÓ.

Városi üzlet: VII. kerület, Károly király út 5.

HITKÖZSÉGI SZÁMVEVŐSZÉK. Amit már rég követel a közvélemény, hogy a sok millió pengős költségvetéssel dolgozó pesti hitközségnek legyen egy független fóruma, amelynek rostáján keresztül kell mennie minden egyes bevételi és kiadási tételnek — hosszú évek után végre valósággá vált. A legutóbbi közgyűlésen megválasztották az új hivatal ad-honores vezetőségét: Elnök lett: *Stern Samu*, elnökhelyettesek: dr. *Berger Gyula* és *Sollész József*. A számvevőszék, amely a zsidó ügy iránti szeretetből nagy munkát vállalt magára, már legközelebb megkezdí működését. Ugyancsak a közgyűlésen megválasztották a Felső-lamlási Bizottságot, melynek elnöke lett: *Sollész József*, elnökhelyettesek: *Balog Soma*, dr. *Krämer József*, *Spiegel Miksa*.

STERN ABRAHAM, a hitközségi polgári fiúiskola igazgatója nyugalomba vonult. A kiváló pedagógust ősszel fogják hivatalosan búcsúztatni. Utódjává az előjáróság dr. *Fuchs D. Rafaelt*, a hitközségi gimnázium tanárát nevezte ki.

ZARÓÜNNEPELY. Immár két évtizede áll fenn a főváros legszebb helyén, az Andrássy uti villasoron *Márton Jenő* tradicionális, legtisztább zsidószellemben vezetett *Füinternátusa*. A növendékek június 19-én tartották meg tanévzáró ünnepélyüket. A gyermekek magyar és idegen nyelvű, valamint zenei előadásait boldogan hallgatták a megjelent szülők. *Márton Jenő* igazgatónak a gyermekek érdekében kifejtett, odaadó fáradozásait s nagy érdemeit a szülők ünnepi beszédekben valóságos elragadtatással méltatták.

HALALOZÁS. Súlyos csapás érte Kisvárdán *Kálmán Ignác* és neje *Hoffer Annát*, rajongásig szeretett egyetlen kis *Judit* leányuk 5 éves korában, egy napi rettenetes szenvedés után, imával az ajkán, Budapesten a Batizfalvy szanatóriumban, hirtelen örökre elaludt. Drága halottukat Kisvárdán temették el. A temetésen óriási részvét mellett megjelentek a család jóbarátai felekezeti különbség nélkül, hogy utolsó útjára kísérjék a mindig csak jókedvű és örökké mosolygó Jutkájukat.

Frankl F.-né, szül. *Grünstein Antónia*, e napokban *Orosházán* 61 éves korában hirtelen elhunyt. A megboldogult sok jótékonytságot gyakorolt. *Frankl András* ottani nagykereskedő édesanyját gyászolja benne.

BINDER MATILD

GYERMEK-OTTHONA

(Holtzspachnál) a Hárshegy legszebb részén, gyönyörű villában, hatalmas parkkal,

Felvesz már **2 éves kortól 18 éves korig** gyermekeket, dr. *Lehotay Károly* főorvos felügyelete alatt.

Elsőrendű ellátás, szigorú felügyelet.

Tenniszpálya, berekesztett napfürdő, üdülés és nyári sportok. A tisztelt szülők személyes érdeklődését szívesen látjuk. Mérsékelt árak. Telefon: Automata 643-18.

KUFFLER KÖSER ÉTTEREM

VI., VILMOS CSÁSZÁR UT 39. (Hajós ucca sarok. Nyugati pályaudvar közelében)

Elismert házikonyha.

Menü: délben 1.80, este 1.50 P (szárnyassal)

Házonkívül is.

Előfizetésnél 10% engedmény.

GYERMEKRUHÁK

FÜRDŐCIKKEK

nagy választékban

SZÉKEI Y JENŐ-nél

Budapest,

IV., Petőfi Sándor (Koronaherceg) ucca 9.

KÖZGAZDASÁG

A MAGYAR KIRALYI FOLYAM- ÉS- TENGERTIAJÓZÁSI R.-T. június 20-án tartott rendes évi közgyűlése az 1927. évi osztalékot részvényenkint 1 pengőben állapította meg, amely június 21-től fizetetik ki.

A FÖLDHITELBANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG májusban tartotta ezidei, XVII. évi rendes közgyűlését dr. *Paupera Ferenc* elnöklete alatt. A közgyűlés elfogadta az igazgatóság által előterjesztelt mérleget, amely 1,029.286.43 pengő tiszta nyereséget mutat ki és elhatározta, hogy az 1927. évi szelvényt a tavalyi 5 pengővel szemben, 6 pengővel váltja be Budapesten, az intézet központi pénztáránál (V., Hold ucca 1), Bécsben pedig az Österreichische Creditanstaltnál. A közgyűlés dr. *Paupera Ferenc* elnöknek és az igazgatóságnak meleg köszönetet mondott az elmúlt évben kifejtett érdemes és eredményes munkásságáért.

A FONCIERE ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ INTÉZET igazgatósága múlt hó 11-én tartott ülésében elhatározta, hogy az intézet közgyűlésének azon javaslatot fogja előterjeszteni, miszerint az új valorizációs törvény következtében a közeljövőben a biztosító intézetekre háruló nagyobb terhekre való tekintettel, az intézet rendelkezésére álló minden eszköz a biztosítási tartalékok megerősítésére fordíttassék és az ezeknek bőséges dotálása után mutatkozó 21.026 pengő tiszta nyereség új számlára vitessék át.

Zongorát legolcsóbban

REMÉNYINÉK

VI. Király ucca 58

ÉBNER

KEZTYŰT FÜZŐT
ERNYŐT
KÉSZIT, JAVIT

II. ZSIGMOND UCCA 22.
V. LIPÓT KÖRÜT 18.

VÉTKEZIK,

-ki nem a **BACK**-féle
כשר étteremben étkezik

Budapest, Hajós ucca 12.
az Opera mögött.
TELEFON: TERÉZ 142-38.

Komáromi Harisnyaház

Budapest, VI. ker., Nagymező ucca 14. szám.

TAVASZI UJDONSAGAINK

Selyem- és flórharisnyák, zoknik, divat-
keztük, reformnadrágok, kombinék
nagy választékban.

ארטה כשר

Vénus ételzsir

Snyders győri orth. főrabbi ur hechserével ellátva
és

Vénus ételolaj

kiváló minőségben minden fűszer-, csemege-
és élelmiszer-üzletben kapható.

Gyártja:

O L A J M Ü V E K R T.

Kohn Adolf és társa, Győr—Budapest
V., ZOLTÁN UCCA 16.

Telefon: Teréz 208-22 és 257-68

SIRKŐ

és építési anyag

Löwy-nél

Budán

Fő ucca 88 (saját ház)

TELEFON: 146-99

Leszállított árban!

Fekete svéd gránitok nagy
választékban megérkeztek.

Tábla- és tükörüveg

NAGYKERESKEDÉS

IFJ. WEISS GYULA

TELEFON:

TERÉZ 101-12 és 101-13.

BUDAPEST, V., VADÁSZ UCCA 29.

Jégszekrények, sörkimérőkészülékek,
fürdőberendezések gyártása

WIESEL ADOLF

Budapest, VI., Vilmos császár út 47. sz.

Telefon: T. 291-20.

SIRKÖVEK

TELEFON:

J. 414-92

a legolcsóbb árban kaphatók

BOROS ÉS KOHN sirkóraktárában

Budapest, VII., Károly körút 17. Orczy-ház.

Weisz Mór Budapest, VII. Dob ucca 22

Következő gyártmányok kaphatók. **Albert- és Consum-keksz,**
teasütemény, pliskóta, kétszersült ☉ Telefon József 423-65.

ארטה כשר

תחת השגחת בית דין צדק דקהל יראים
בודאפעסט.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. PATAI JÓZSEF.

Kiadóhivatali igazgató: VIRAG GYULA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VI., Révay-u. 14. 2193 Korvin Testvérek grafikai intézete Budapest.

Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Könyvtára

Az iskolai idényre

a vidéken lakó izraelita szülők, ha gyermeküket a fővárosban jól akarják elhelyezni, úgy forduljanak **Virág Gyulához**, hol szigorúan rituális elsőrangú ellátás, gondos felügyelet és kitűnő nevelésben részesülhet két-három fiúgyermek.

*Az összes középiskolák és a Zeneakadémia közelében.
A legjobb referenciák*

Cím: **VIRÁG GYULA.** ☉ VI. Ó UCCA 42, II.

A héber könyv barátjainak!

Aruch Kompletum (Aruch Hasalem), Kohut Sándor halhatatlan és nélkülözhetetlen életműve, nyolc vaskos diszkötetben 192.— P
Misnajos, pontizálva, német-zsidó fordítással, kommentárokkal stb., egy diszkötetben --- --- --- --- 14.— P

Szichon, az egyetlen héber konverzációs könyv magyar fordításokkal, kötve 2.40 P
Hamilon Hasalém, legtökéletesebb héber-német szótár, vászonkötésben --- 6.— P

Erec Izrael, Palesztina földrajza, színes térképekkel, Dr. Klein S., a jeruzsálemi héber egyetem tanárának műve, kötve --- 2.40 P

Katalogusunkat minden érdeklődőnek ingyen és bérmentve fogjuk küldeni.

Hebr. Verlag "Menorah"

Wien, II., Heinestrasse 16. Austria.

Siófokon megnyílt

BLAUNÉ orth. כשר penziója

Ujonnán butorozott szobák.

Izletes házikoszt — Menürendszer — á la Carte

Előidényben olcsóbb árak.

Referenciák a bpesti orth. hitközség rabbinátusánál.

Bővebbet

Blau butorüzlet, VI, Podmaniczky u. 18

Telefon: T. 126 — 96.

vagy

Siófok, Vilmatelep Heinrich Ferenc u. 1.

MOLYKÁR,

tűz és betöréses lopás ellen biztosítuk ruhaneműinket, szörme-, szőnyeg- stb. értéktárgyainkat

KATZER E. udv. szücsnél

Budapest, VI., Ó ucca 34, Nagymező ucca sarok.

Telefon T. 124-83 és 289-93.

A tárgyakra pénzkölcsön!

Saját készítésű

SIRKÖVEK legolcsóbban kaphatók
MÓZES TESTVÉREK

sirkőkészítőknél. / Budapest, X. Kozma u. 7. sz.

A temetőnél. Szombaton és ünnepnapon zárva.

Telefon: József 438 — 56

L'AMOUR

Eredeti francia kölnivizek,
minden illatban, mely kiválik
az összes kölnivizeknél.

Egy liter ára bármely illatban 16.— P.

Főraktár:

GÁSPÁR TESTVÉREK

DROGÉRIA

Budapest, VII., Erzsébet körút 42. sz.

„ERMA“ KÉZIMUNKAHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRÚT 17.

TELEFON: JÓZSEF 300 — 57.

Függönyök, terítők, díszpárnák
raktáron és rendelésre.

Montirozás, himzés hozott anyagból is.

Állandó új modellek.

Filet-, klöpli-, flander-, valancien- és
ruhacsipkékben nagy választék.

Gobelinek nagyban és kicsinyben. Kelengyekészítés.

V., Lipót körút 4. sz. alatt orth. כשר

csemege- és füstölthús-áru üzletem

megnyílt, ahol mindenkor a legjobb minőségű sajtok, vaj, déligyümölcsök, cukorka- és csokoládékülönlegességek, főzelék-félék és elsőrangú friss baromfi állnak rendelkezésre. Az árut kívánságra házhoz szállítom. Alkalmi ünnepélyek rendezését legolcsóbban vállalom. — Színház után hideg és meleg büffet. — Tel. T. 288-31. **UNGÁR B.**

Jüd. Schülerpension in Wien.

Ferienaufenthalt, gesunde, staubfreie Gegend, neben Schönbrunner Park, unweit vom Wienerwald, Stadtbahnhaltestelle: „Hietzinger Brücke“, sowie **für schulbesuchende Jugend** aus bessern Häusern **ab 1. September.**

Schuljahr 1928—29. Sämtliche Schultypen in der Nähe, rituelle Verpflegung, erziehliche Leitung, Schularbeitsaufsicht, Familienanschluss, fremdsprachliche Konversationsgelegenheit. Pensionspreis nach Vereinbarung. Prospekte werden nicht versendet. Aufnahme sehr beschränkt, rechtzeitige Anmeldung an: „Helm“, Wien, XIII. Penzingerstr. 97.

SIRKÖVEK BUDÁN,

a Farkasréti zsidótemetővel szemben

Margittánál, 59-es villamos végállomás

Szombaton és ünnepnapon zárva.

ROZSNYAI CIPŐÁRUHÁZ

BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ U. 22—24.
Renaissance-Radius Mozgó épületében.

Telefon: T. 251—52.

**Legjobb,
legolcsóbb
és legszebb
CIPŐK.**

Hölgyek jelszava:

Legjobban vásárolhatunk

KLEIN ANTAL

divatáruházában

Budapest, VII., Király ucca 53.
(Akácfa ucca sarok)

BUTOR

Hálósobák, ebédlők, uriszobák, szalonok,
előszoba-, konyhaberendezések
legolcsóbban.

Rubin Károly

Budapest, VII., Wesselényi ucca 47. szám.
Erzsébet-körut mellett

EZÜST

diszmnűárú,
evőeszközök

gyári árban

Schleifer ezüstárugyár

VII., Kazinczy ucca 14. Telefon: J. 435-28.

HÁLÓSZOBÁKAT

EBÉDLŐKET, URISZOBÁKAT, SZALON- ÉS CLUB-
GARNITURÁKAT, KONYHA- ÉS ELŐSZOBABEREN-
DEZÉSEKET LEGMÉRSÉKELTEBB ÁRBAN SZÁLLIT

SÁNDOR IGNÁC BUTORÁRUHÁZA

BUDAPEST, VI. KER., DESSEWFFY UCCA 18—20.

Ami a szülőket legjobban érdekli!

**Leány- és fiuruha,
Leány- és fiukabát**

Szombaton
az üzlet
zárva van.

LITZMANN IRMA
Budapest, VI., Király-utca 18

JAKOBI G. LAJOS

URI SZABÓ

Telefon:
153-94.

BUDAPEST, VI.
PODMANICZKY UCCA 6

SIREMLÉKEK

bel- és külföldi márványokból

legolcsóbb árban, részletfizetésre is kaphatók

EICHBAUM MÓR SIRKŐGYÁROS

V., POZSONYI UT 1—3.

Tervrajzok díjtalanul. Telefon: Teréz 246—74

Ha másutt vett
ruhája rosszul
szabott, még ha
elszabott is, azt
felelősség mel-
lett átszabja és
rendbe hozza.

Ha akar elegáns, finom angol ruhát,
télikabátot, mérsékelt árban, kedvező
fizetési feltételek mellett, — forduljon

GROSZ LIPÓT

angol uri szabó céghez
BUDAPEST V., Vadász ucca 15

Telefon: Teréz 107-73

**Remek szabás! Biztos siker!
Prima angol kelmék!**

Mielőtt másutt
rendelne, kérjen
árajánlatot és
tekintse meg
dús választéku
angol szöveteit
és mintamunkáit